

Elmer István

Győzelem délután

Elérni, csak ezt elérni még! – rugaskodott el, meztelen lábát fogta a homok, mintha annak teljes súlyát kellene magával röpítenie. Pedig csak fáradt volt. Izzadt testén nedves homokszigetek, a labda röpült a bal oldali sarok felé – a kapu szélét mindkét oldalon nyárfák jelölték ki, csak még ezt elérni; ha befejelik, vége, tizenegy-tizenegy az állás, tizenkettőig tart a mérkőzés. Úszott a levegőben. Törzse megnyúlt, hogy odaérjen. Ha ezt sikerül kitornászni, ők következnek, s akkor talán...

De most még a nyúlánk fürdőnadrágos test. És a találkozás. Csak annyit érzett, nem is a kezével ütötte ki a labdát, hanem homlokáról pattant vissza. S ha leesik, onnan fejellhetnek. Csak essen le, essen le végre, mielőtt az ellenfél játékosá beleérhetne.

Végigzuhant a homokon, már nem volt ereje föl pattanni, ha az ellenfél stukkol – így mondták, stukk-fejes –, nincs, aki védje. S a labda belepotytyant a négy fiú lába nyomán feltúrt homokbuckák között az egyik mélyedésbe. Talán két méterre az ellenfél kapujától, vagy annyira sem.

Arányi ekkor tápázkodott fel. Csapattársa pontosan megjelölte a helyet, ahol a labda földet ért. Az ellenfél csapatában az egyik fiú továbbra is a kaput őrizte, a másik ráállt Arányi társára. Egész nyáron együtt fejtelt ezzel a fiúval, kialakult a taktikájuk. Nem kellett semmit mondani, csak biccentés a fejjel, a csapattárs jobb szélre helyezkedett, nyomában a védővel, majd amikor Arányi félmagasan feldobta a labdát, s az már vissza-

hullott, a csapattárs hirtelen átrohant Arányi és a kapu között a bal oldalra, magával rántva a védőt. A kapus óhatatlanul a rohanó alakok ritmusára mozdult, s Arányi ebben a pillanatban ellenkező irányú mozgással erősen megfejelte a labdát. Még annyit bírt, hogy lássa, a kapufa mellett továbbröpül a fejes, gól!

Térdre rogyott, vége. Tizenkettőtizenegy. Győztek. Ők, a tizenhét éves fiúk a testnevelési főiskolások ellen. Fölnézett, előbb a társára, aztán a két főiskolás fiúra. „Győztünk” – és nagyon erősnek érezte magát.

Azt mondják, ez a Duna legszebb magyarországi szakasza; szemközt a hegyek, nem messze a kanyar, a víz fölé lógó sziklaheggyel, szemközt két hegygerinc fut össze, s köztük, mintha csak azokból nőne ki, templomtorony emelkedik, műemlék templom, nem messze a festőművész egykori háza, múzeum, benne az eredeti bútorok, képek, s a műteremben minden úgy maradt, ahogy a festő utolsó mozdulatával odahelyezte.

Győztek – a nagyfiúk ellen!

A téfefesek – így nevezték a főiskolásokat – vízi táborba érkeztek. Arányi elnézte izmos, kisportolt alakjukat. Ezek bármire képesek a testükkel, gondolta. Lacival ellenfélre vártak a vízparton. Ismertek mindenkit a strandon, hátha megjelenik valaki: na jó, nyomjunk le egy meccset, de visszavágó nincs! S mindig akadt partner: itt is, ott is ketten.

Most ácsorogtak, bámulták a nagyfiúkat, erős fiúkat, ügyes fiúkat, hogyan mérhetnék hozzájuk az ő

mozgásukat? A téfefesek nagy röhögve zuhantak a vízbe, ha akarták, máskor kiegyenesedtek a versenykajakban, mint akik mindenre képesek, csak el kell határozniuk magukat.

„Mi az, srácok? Fejelni akartok?” – Arányi a homlokán pattogtatta a labdát. A hangra lekapta a fejről, megilletődött, hogy a két nagyfiú megszólította őket.

„Ha van ellenfél. De most nincs senki a parton.”

„Mutasd a labdát” – és a téefes fiú rendkívül ruganyos, könnyed mozdulattal már el is kapta a levegőben, s kipróbálta bikanyaka fölött.

„Jól van, ha akartok, játszhatunk egyet” – de mintha azt mondta volna: kisöcsik, van néhány percünk, azalatt lezavarjuk a meccset.

Beálltak a négy nyárfa közé, a homokmezőbe.

„Meddig megyünk?”

„Tizenkettőig” – válaszolta Arányi.

„Rendben.”

„Ki kezdi?”

„Kezdjétek ti!” – és a kapuban álló téefes fiú hanyag eleganciával, bikanyakával odapördítette a labdát. Csapatársa máris rohant, helyezkedett, térdmagasságig, derékig szállt föl a homok. Arányi arra számított, mindjárt kikapnak.

Hatnál eggyel vezettek. A téfefesek magabiztosnak mutatkoztak. „Ezt nyilván bemelegítésnek szánták, most majd rákezdenek.” De Arányi észrevette, egyre jobban lihegnek. A homok odafogta az erős, izmos lábakat. Kiismerte a taktikájukat. Neki pedig volt egy különlegessége. Megbillentette a fejét, de nem a homlokával biccentette el a labdát, hanem félig kifordulva, fejének füle mögötti részével, s a fordulással külön erőt adott bele. Ettől kiismerhetetlenné vált a labda iránya. Ha pedig közel került az

ellenfél kapujához, homlokával hirtelen rábólintott a labdára. Anélkül, hogy földobta volna.

Győztek. A fáradtságtól feszült a combizma. Legjobb lenne végigheveredni a küzdőtér homokján, és úgy maradni. De nem lehet. Most adja meg magát? Fölkelt. Ne lássák rajta az erőtlenséget.

Arányi belebukott a vízbe. Parányi csobbanás, eltűnt a teste, a víz surrogott homokszemcsés testén, sokáig maradt a víz alatt, hogy végre lehűljön, s csak messze, már egészen kint, a bójáknál bukkant föl a feje. Szerette ezt az érzést: nem tudta, hol végződik a teste, s hol kezdődik a víz. Összefolyt benne a világ, a természet, a szemközti hegyek, a nyárfák vetődő árnyéka, ez volt a Duna, itt élt ő, itt érezte otthon magát, ahol csak ő számított, és elképzelte, hogy minden lehet. Most különösen, miután legyőzték a téefes fiúkat.

Itt nincs semmi titkolózás, minden pontos és egyértelmű, az életnek és valamennyi vágnak határa van, s ez a határ olyan egyszerű: a nyárfák, a szemközti hegyek, a folyó, a kavics, a part menti söntésben a fagyaltospultot hűtő ócska aggregátor zörgése, és reggeltől estig, amikor fölkel a nap és ameddig még tart a világosság, minden alkalommal ott volt, mintha csak rá bízták volna a part őrzését. Addig létezik a folyó, ameddig őt látja. S neki kell fönntartania ezt az öröknek hitt hitet, mert ha semmi más, a part megmarad, és nem csalja meg.

A nyárnak nem volt ideje. A nyár a végtelenbe nyúlt. A nyár megérkezik, s ott marad a maga bódító hőségével, egyértelmű fényével, amikor pontosak az árnyékok és késeiek az esték, nincs vége egyiknek sem, ez már az örök-kévalóság.

Hosszan leúszott, egészen messzire. Úgy kellett visszagyalogolnia. A fák árnyéka már a folyó fölé tenyerelt.

Mit néznek? – bámulta a parton a férfiakat. Az öreg Szűcs, térd alá érő kék nadrágjában, amely a pocakjától indult, szeme előtt távcső, odébb Laci apja Németországból, ötvenhatos disszidens, Mercivel érkezett, frankó sátrat hozott a fiának és klassz cucokot, aztán Szegedi, az orvos, Tatár, a mindenki által ismert tanár.

Mit néznek? – Szűcs levette szeme elől a távcsövet, odanyújtotta Szegedinek, az orvos belekukkantott, majd visszaadta: nem érti. Mások szabad szemmel kémlelték a túlpartot.

Megállt mellettük, „üdvözlöm, Jenő bácsi”, „tiszteletem, Kálmán bácsi”, „ó, tanár úr”, de most semmi válasz: „szevasz, fiú” – csak a hallgatás, a víz, s a vízen túl valami...

Az országút közvetlenül a folyópartot követte. Néha eltűnt a bokrok és a fák között, majd újra előbukkant. Zebegény után fölfutott a partoldalra, az országhatár felé.

Most már ő is észrevette. Katonai dzsip robogott végig az úton, tekintetével követte, amíg el nem tűnt a dömösi kanyarban. Néhány perc múlva azonban visszatért, megint az a sűrűn villogó kék szín, s ami különös volt – és Arányi ebben a pillanatban döbbsen rá –, egyetlen más jármű sem közlekedett. Egyetlen más jármű, egyetlen ember sem.

Meghalt a túlpart? Arányi a férfiak tekintetében felismerte az izgatott várakozást – nem igaz, félelem volt az, egyre inkább félelem –, néha megjelent egyiknek vagy másiknak a felesége: „gyere be, még észrevesznek”, de azok maradtak, s csak nézték, lesték, bámulták a túlpartot, mintha egész tekintetük, egész figyelmük és testük oda volna szögezve.

Máskor kedélyesen beszélgettek, odébb fölépítették a máglyát, ötméteres lángja csavarodik ilyenkor, augusztus 20-án ezzel a tűzzel búcsúztatják a parton a nyarat. A kihűlt homok felett ilyenkor fölerősödött a tücskök hangja a sötétben – minél erősebb a tücsökzene, annál inkább jelzi augusztus végét, mintha csak szerethető, kissé fájdalmas szenvedéllyel eresztené el a természet a nyarat. Senki nem törődött a máglyával. A nyaralótelep minden házából a vizet figyelték, s a vízen túl...

Ahogy szürkült, erősödött a villogás. Most már nemcsak kék, hanem piros fénnel. És sehol egy ember odatúl. Az országút üres, csak a katonai jármű cirkált le és föl.

A csönd nem akart megszakadni; a csönd, ez a dermedt világ! Némáságba bukkott a folyó, a hullámok elhallgattak, szélcsend, estére a nyárfák levele se rezdült.

Arányi fázott. Nem a testében, hanem valahol belül, nagyon mélyen. „Mi lesz velem?”

Honnan bújt elő ez a kérdés? A távolabb állók alakját fölette a szürkület, „történjen már valami”, üvöltötte volna, s amit annyira szeretett, a másik part látványát, a folyót, a kavicsos partot, most mindent utált; nyirkossá és gusztustalanná vált, a gyerekkora óta beleégett látvány egyszeriben idegen. „Mi lesz itt? Augusztus huszadika. Vége a nyárnak. De micsoda vég!”

A vad robaj egyszerre szakadt föl a dömösi kanyarban, a Szent Mihály-hegy alatt. Megremegett a föld, nemcsak a túlpart, hanem a folyó is, s a remegés átért erre az oldalra. Csikorgás, a fémek fájdalmas testtánca. Föltűnt az első, aztán még egy, utána megint... Kivilágítás nélkül, sötétben csúsztak előre a láncfalpak.

„Tankok!”

Tatár tanár úr felesége érkezett, egészen halkán súgott valamit férje fülébe. A tanár úr erre futólépésben elindult a nyaralójuk felé, aztán megállt, visszafordult, mitévő legyen, fuldoklott, „Babi, siess haza, vigyázz a gyerekekre, én is megyek nemsokára”. „Gyere, ne maradj, az istenért, könnyögöm, gyere”, az asszony elindult. Laci apja az asszony után sietett, néhány szó, majd izgatottan: „Lacikám, mindjárt jövök, várj meg itt.”

Tatár tanár Szűcs Jenőhöz és Szegedi doktorhoz fordult: „Most mondta be a Szabad Európa Rádió, Csehszlovákiát megszállják az oroszok, és mi is részt veszünk benne.”

És csak mentek, egyre csak mentek azok a sötét dögök. Nemcsak a zebegényi part, hanem a folyó, a folyón túl minden, az egész világ zúgott. Arányi mindörökre megtanulta ezen az éjszakán, milyen a harckocsik hangja, s milyen az, amikor nem akar véget érni a szörnyű felvonulás.

Laci apja visszarahant. Magához szorította a fiát. Még nem is dicsérte

meg, milyen jól játszott délután. „Lacikám, összecsomagoltam, mennem kell, lehet, hogy letartóztatnak... kijussak, mielőtt még lezárják a határt... Vigyázz magadra, kisfiam. És ne feledd el apádat. Majd írok.” Bedobta táskáját a klassz Mercibe, de az autó hirtelen felbőgő Daimler-Benzzé változott, kapaszkodott a határ felé, és Laci ott maradt, disszidens apját a sötétség, hangját a lánctalpak csikorgása ölte meg.

Arányi átkozottul egyedül érezte magát. Leszállt a harmat, lassan mindenki eltűnt a partól, senki nem gyújtott fényt, nem kapcsolta föl a zseblámpát, belemenekült a sötétségbe.

A tücskök hangja, amit annyira szeretett, az augusztus végi könnyű megadásra szóló hangjuk! Most elnyomta őket a rettenetes csörömpölés. Arányi vállára telepedett a pára, leült a vizes fűbe, nem érdekelt, hogy átázik a nadrágja, egyszeriben megöregedett benne az idő, keserves nyál gyűlt a szájában, kiköpte, s már nem emlékezett arra, milyen is volt a győzelem délután.

Király Farkas

Ha elfogy a fény

Helló, mondta valaki. Ambrus körbenézett, de hasztalan, mert a tűz néhány méteres fénykörén belül nem látott senkit. *Heló*. Ambrus elővette az elemlámpát, és körbevilágította a környéket. Biztos a cucctól van, vigyorodott el. Hahó, itt vagyok! A hang irányába nézett. Ezúttal egy félméteres meztelen csigát látott himbálózni az egyik tűz melletti nagy kövön.

– Hee-lóó.

Hát ez fura, állapította meg Ambrus. Nos, beszéljessünk.

– Szervusz, csiga. Mi járatban?

– Unatkozom. És te? Miért nem vagy a többiekkel?

Ez egy okos csiga.

– Hosszú mese.

– Nem sietek sehova – mondta a csúszómászó. Majd ismét: – Nem sietek.

Ambrus felemelte a szemöldökét:

– Elsőre is értettem.

– Vicc volt, te. Nem sietek, csiga vagyok – érted?

– Hát akkor helyezd magad kényelembe – javasolta a csigának.

Az állat felkuperodott – vagy mit csinált –: a hátsó harmadát a középső alá húzta, a felső harmadát pedig függőlegesbe hozta. Ambrus kuncogott.

– Mi van, ember? – kérdezte a csiga.

– Olyan vagy, mint egy pöttyös, narancssárga szar.

– Te meg olyan, mint akinek a szemét kivették a csápjaiból és a végbélnyílása fölé ragasztották, hehe – pörkölt vissza a csúszómászó.

– Ezt inkább hagyjuk. Vodkát kérsz? – kedveskedett Ambrus.

– Nem, de majd a gandzsa füstjét fújd rám, az jó lesz.

– Nem fogom, mert ez volt a vége.

– Kampónak még van.

A csiga ismeri Kampót. Ez jó. Ezek szerint nem örültem meg.

– Honnan tudod?

– Nézd csak meg a zsákja felső zsebében – biztatta a csiga.

– Á, nem szoktuk lenyúlni egymás anyagját.

– Mondd majd, hogy nekem kellett.

– Egy félméteres, narancsszínű meztelen csigának.

– Pontosan.

Szád sincs, mégis vigyorgsz, mi? Igaz, beszélni is tudsz...

– Hát jó – döntött Ambrus, és kotorászni kezdett a zsákban.

*

Paradicsomot vett a lánynak, egy hatalmas, érettpiros paradicsomot. Csak mert mást nem volt hajlandó elfogadni. A lány azt majszolgatta egy ideje, lassan, nagyon lassan, mint aki élete utolsó paradicsomát forgatja a kezében, és ezért minél jobban el szeretné odázni az utolsó falást. Egy más mellett haladtak

a völgyön felfelé, a többiektől húsz-harminc lépéssel lemaradva, mivel a lány kevésbé bírta a tempót, vagy csak úgy tett, talán épp azért, hogy Ambrussal beszélgethessen. Különlegesnek találta az idegen lányt: érdekesen beszélt a világ dolgairól, sok mindenről ugyanazt gondolta, mint Ambrus, és humora is volt, meglehetősen csípős ráadásul. Göndör, fekete haja és zöld szeme csodásan harmonizált az időnként hosszasan ajkához emelt piros gyümölcscsel – minden faláskor Ambrus felé fordult és a szemébe nézett. A nap teljes erőből sütött, meleg volt, ám az utóbbi hetek esőzéseitől ismét megjelent a víz a többnyire száraz patakmederben – a vízfolyáson sokszor kellett átkelni, mivel a szurdokban nem volt helye rendszeren kitaposott ösvénynek. Ilyenkor Ambrus természetesen a kezét nyújtotta fogódzónak, amit a lány el is kapott, s már a patak vízből kiálló kövein történt első átegyensúlyozás után egy pillanattal hosszabb ideig fogta Ambrus kezét, mint amennyi szükséges lett volna. Kis bestia, el akar varázsolni – villant át ilyenkor Ambruson, de semmi ellenállást nem mutatott, sőt kifejezetten élvezte a helyzetet. Az első pihenőnél, az egyik mellékpatak vájta kanyon bejáratánál aztán elfogyott a paradicsom – a vízesésnél tartott második pihenőig Ambrus abban gyönyörködhetett, hogy az immár mindkét kezét szabadon használó lány milyen találóan gesztikulál beszéd közben: mintha egy időben kétszer mondta volna ugyanazt.

A barlang, tulajdonképpen úti céljuk, szintén azt mutatta: bőséges volt az égi áldás – a száján kiömlő víz hozama nagyobb volt, mint máskor, ezt Ambrus és a másik két vezető egy egymásra vetett pillantással nyugtázta. Ám a látogatás nem volt veszélyben, mert, ahogyan a Kapitány mondta, *ebben a barlangban csak hason fekve lehet vízbe fulladni*, a víz legfeljebb térdig érhet a járatban. *Azért van így* – magyarázta Ambrus a lánynak –, *mert a járat alja, ahol nem sima, ott kisebb medencék sorozata, amelyek nagyjából térdig érő vizet tudnak megtartani. Ha több a víz, gyorsabban folyik, jobban sodor, csak ennyi történhet. A hajaddal pedig nem ártana valamit csinálni, túlságosan szabadon van, ami tényleg nagyon szép, viszont beakadhat meg felgyúlhat...*

A három vezető ellenőrizte a hét látogató ruházatát, kiosztotta a karbidlámpákat és bemutatta azok használatát. A Kapitány tartott egy rövid eligazítást arról, hogy mit szabad odabent tenni, mit nem szabad, illetve hogy mi a szigorúan tilos, majd mindenkit elküldött, hogy végezze el a szükségét az erdőben, mivel odabent erre nem lesz lehetősége, mert tilos, és a legtöbb helyen lehetetlen is. Majd libasorban elindultak a hegy gyomrába. Ambrus zárta a sort, mint mindig, *így engem kap el a nyehőce*, mondta. A lánynak fogalma sem volt arról, mi az a nyehőce. Sem arról, hogy mi a különbség a sztalagmit és a sztalaktit között, miért gyullad meg a víztől a karbid, és melyek a kalcit allotróp módosulatai – Ambrusnak viszont annál inkább, úgyhogy csak magyarázott meg mutogatott meg mesélt, és válaszolt a lány minden kérdésére, amiből márpedig sok volt, s mintha akkor is kérdezett volna, amikor nem volt szükséges, csak hogy hallgathassa Ambrust, hogy nyugtázza le a fiú...

Már kifelé igyekeztek a barlangból, mikor Ambrus előrefurakodott a Kapitányhoz, és susmogott vele valamit. *Egészen jól bírod*, mondta a lánynak, aki félrenézve elmosolyodott. *Igyekszem*. Mutatnék neked valamit, ha kíváncsi vagy. *Mit mutatnál nekem? A barlang legszebb részét, ahova csak keveseket viszünk el*. A lány kissé oldalra billentette a fejét: *Szívesen megnézném*. Le-

váltak a többiekről. Hamarosan szörnyen szűk kúszodán préselték keresztül magukat, majd két overallszaggató, ráspolyszerű szikla között nyomakodtak – utána pedig majd’ egy órán keresztül legeltették a szemüket mindazon a csodán, amit a véletlen megalkotott abban az egyetlen teremben. Ambrus magyarázott, a lány egy szót sem szólt. Csak amikor már kifele lépdelték, mondta: *Ez a Paradicsom egy darabja. Az, hagyta rá Ambrus, mégpedig egy hasztalan darabja.*

– Húha. Nem kellett volna ezt tenned – szólt Ambrus a hirtelen beállt vaksötétben, már a kis vízesés aljában, a vízben álldogálva.

– Én csak azt csináltam, amit te.

– Hát igen. Csakhogy az én lámpámban karbidot kell cserélni, a tiédben nem. Előveszem az elemlámpám.

Ambrus egy darabig matatott a zsákjában, majd abbahagyta a motozást. A lány néhány másodperc után megkérdezte:

– Nem találsz?

– Nem.

– És most mi lesz?

– Gondolkodom.

– Nem tudod összerakni sötétben?

– Dehogynem, egyszerű ez. Csak az öngyújtómat a Kapitány elkérte. Nálam van?

– Dehogy. Ez azt jelenti, hogy...?

– Hogy nincs semmiféle világításunk.

– Ez gáz.

– Ez igen.

A lány egy időre elhallgatott. Ambrus azt gondolta, hogy bizonyára az ajkát harapdálja.

– Nincs ilyen helyzetre valami protokoll? – kérdezte.

– Nincs. Illetve van: ha nem megyünk ki, úgy két óra múlva utánunk jönnek.

– Két óra? Az rengeteg.

– Itt az.

A lány a felismerés és a döbbenet pillanatait utáni első percekben a hányingerével küzdött. Ilyen sötétben még soha nem volt. Ez nem olyan sötét, hogy az orrod hegyéig sem látni. Megértette, milyen a vaksötét. Amikor mintha a fejedben oltanák le a villanyt. A halál beállta utáni pillanat lehet ilyen. Rádöbent, hogy a világtól a látásunk választ el. Mert azzal, hogy időben észleljük a veszélyt, a tárgyakat, a társainkat – távolságot is tartunk tőlük. De ha a látást kiiktatjuk, mintha ránk szűkülne az univerzum. Roppant egyedüllét ez.

– Most mi lesz? – kérdezte a lány.

– Még nem tudom.

– Kihűlünk?

– Ha összebújunk, akkor lassabban.

– Hipotermiások leszünk.

– Inkább csak jól felfázunk.

– Miattad fogok meghalni! – emelte meg a hangját.

– Nem fogsz.

– De igen! Azért, mert annyira figyelmetlen vagy, hogy egy kibaszott tartalék lámpát nem hozol magaddal! – üvöltötte, s valószínűleg csapkodott is, hacsak nem denevérsuhogást hallott Ambrus.

– Ha igen, akkor azért fogsz meghalni, mert azt tetted, amire senki sem kért, mert kinyitottad a lámpát csak úgy, mert azt gondoltad, hogy jó lesz...

– Egy amatőr balfasz vagy, és kész.

– Hát vagyok annyira profi, hogy kivigyelek innen – mondta Ambrus. A háttára vette a zsákját, és szólt: – Nyújtsd a kezed a hangom irányába.

– Nem nyújtok én neked semmit, ne álmodozz.

– Én elindulok kifelé. Akár egyedül is. Fogd meg a zsákom, s gyere utánam. Azt tedd, amit mondok, és csakis azt.

A lány kivárt. Ambrus felidézte, milyen volt a paradicsomot harapdálva. Aztán hallotta a hangot:

– Rendben.

A lány keze remegett. Ahogy a teste is. A düh, a tehetetlenség, a félelem és a hideg koktélnya bárkit kimerít.

– Ne félj – bátorította Ambrus. Miközben tudta: ez lesz életük legnehezebb háromszáz métere.

Teljesen kiszolgáltatottnak érezte magát. A tudata egészen tanácstalan volt, bármilyen kapaszkodó híján. Korábban sokszor ücsörgött teljes sötétben barlangok mélyén – keresett egy zugot, ahova nem szivárgott be a patakcsobogás zaja, s ahol nem röpködtek denevérek, kioltotta a lámpáját, és ült vagy feküdt, addig, amikor már nem létezett fent és lent, a gravitáció már nem hatott az érzékszerveire, és úgy érezhette magát, mint aki az anyaméhben vagy a világűrben lebeg süketen és vakon. Szerette azt az érzést – ez viszont más volt. Tudta, hogy az ujjával, a pórusaival, a fülével kell látnia. Azon a részen a járatnak már nem voltak igazi mászástechnikát igénylő részei, és szerencsére mellékjáratok sem – sosem örült azelőtt annak, ha egy barlang leginkább egy üres csőre hasonlított, de ott, akkor nagyon is kellemes volt tudni, hogy nem tévedhet el. Gondolatban végigjárta a hátralevő szakaszt. Kinyújtott karokkal szinte mindenhol átéri a járat szélességét. *Indulunk*, szólt, és kézzel-lábbal tapogatózva elindult a szárközépig érő vízben. A legtöbb medencébe arasznyi vastag fatörzseket fektetett valaki, hogy szárazon át lehessen jutni. Most bójákként működtek, valamint kapaszkodóként. Alig haladtak tíz métert, Ambrus megbotlott és a vízbe esett, magával rántva a lányt is, aki hisztizett egy sort, de a visítások után egy nagyobb morgással és némi légbe csapkodással elintézte az ügyet. *Menjünk*, mondta Ambrusnak, *vigyél ki innen. Kiviszlek*. Mentek tovább a vízben, mint valami négy lábú és -kezű, kétfejű-kétszívű nemes vad valamely ősi nép elfelejtett meséjében.

Fogalma sem volt, mennyi ideje araszolnak, amikor azt tapasztalta, hogy a jobb és a bal oldali falak egyszerre összeérnek. Mivel még mindig a vízben állt, tudta, hogy elérkeztek ahhoz a ponthoz, ahol be kell feküdni a vízbe és át kell csúszni a háromarasznyi magas résen. Megfelelő világítással ez nem kihívás, de így... Nem számít: ha ezen túljutnak, kitágul a tér, megszűnnek a bokaficamító és csonttörő akadályok, és az egyik falhoz tapadva viszonylag gyorsan eljutnak oda, ahova már beszűrődik némi fény.

– Nagyon figyelj, kérlek. Ez lesz a kihívás. Emlékszel arra a helyre, ahol befele jövet először lettél csuromvízes?

– A kő alatt?

– Pontosan. Most ugyanezt csináljuk kifelé. Én megyek előre. Háton fekszem a vízbe. Átcsúszok a kő alatt annyira, hogy a fejem ki tudjam emelni a vízből. Amint levegőhöz jutok, kiáltok, hallani fogod. A lábam a lyukban hagyom. Vegyél majd egy nagy levegőt, bukj a vízbe és kapd el a lábam, én meg majd kihúzlak. Csak hogy ne kezdj el fölöslegesen forgolódni a vízben.

Sikerült. Ők ketten voltak csak ott, meg az, amit Istennek szokás nevezni. Meg néhány eltévedt foton, amelyek a kiutat sejtették...

*

– A nagy ijedségre persze ráíttunk. Nem bírta a vodkát. A tábortűz mellett hozzám bújt. Minden jól alakult. Aztán egyszer csak felpattant, és azt mondta, hogy bejelentenivalója van, de nem akármilyen, hanem nagyon fontos, és ezért felmászik a tűzhely melletti szikla tetejére. Könnyű volt feljutni, a túlsó oldala nem volt meredek, mindenki biztatta. Hamarosan fel is jutott. Úgy öt méter magas lehet az a kő. A tűz fényében jól látszott, amint boldog arccal kitárja karját, rám néz, és belekezd: *Azt akarom világgá kiáltani, hogy én ma... s ezzel a sziklából letört egy nagyobb darab, pont az, amelyiken ő állt. Nem szenvedett, a nyaka tört el. S egyúttal bennem is valami...*

Hallgatott egy sort, majd folytatta:

– Szóval azóta csak úgy kimegyek ide-oda a többiekkel, jó levegő meg mozgás, megiszunk valamit, szívunk egy kicsit, de a felszínen maradok, amíg a többiek lent vannak, gombászatok, főzök valamit, esetleg írok egy-két dalt.

A csigát nyomaszthatta a történet, mert gyorsan témát váltott:

– Milyen hangszered van?

– Nem kell, fejben csinálom. Mi az a lyuk a fejedben? – keskenyítette el a szemhéját Ambrus.

– Nekem nincs fejem.

– Persze hogy nincs. Mi az a lyuk?

– Kopoltyú.

– Aha. És miért csak az egyik oldalon van?

A csiga lemondóan meglóbálta szemeit, majd közölte: – Mennem kell – s azzal elhúzott.

*

– Ááá, szóval a csiga ötlete volt. Halljátok, a csiga mondta... Az a narancs-sárga, tényleg? És mekkora volt, mint a farkam? Mint a karoom? Húha! Volt egy lyuk a fején, azt monddod? Hú! Nem, nem a haverom, Ambrus, nem barátokozom csigákkal, nem. És tudod, kinek a mijét szívjad máskor...

(A szöveg Szentmártoni Jánostól származó jelöletlen részleteket tartalmaz.)

Lukáts János

Kolomposi olimpia

A kolomposi réten mindig van valami látnivaló! Persze főként az olajütőben. De amíg a felnőtt nép megadóan vár a sorára, a serdületlenebbek üvöltöznek és kergetik egymást unalmukban. Az olajütő gazdája azt gondolta, ideje volna játszóteret kialakítani, a környezethez illőt. Fafaragókat hívott a faluból, hogy ültessék tele a rétet játékokkal – makrancos, nagyobb kölyköknek valókkal. Hamarosan lett a réten labdaelnyelő, lökd meg a kecskét, toronyból-pincébe golyópálya és hasonlók, az ifjúság magáénak érezte a kolomposi olajütő új játékréjtét.

Legnagyobb sikere azért a sünhúzó pályának volt. Két deszkasín feküdt párhuzamosan, a deszka egyik végén torony, benne orsó, madzaggal. A sín másik végén, valójában a madzag végén egy-egy sün. Szépen faragott két jószág volt, talán nagyobbak, mint a földön járó sünök. A faragók hegyesre fűrészelték a sün tüskéit, orrocskáját apró gombalakra formázták, a szeme tréfásan csillogott. Tarka színekben tündökölt a két iker disznócska, a madzagot az orrukhoz kötötték. A versenyzők az orsók mellé álltak, vagy inkább guggoltak, és csavarni kezdték a madzagot, ami által a sünök közeledtek a toronyhoz. Akinek a sünje előbb ütötte orrát a toronyba, az győzött. A gyerekek sorba álltak a sünhúzáshoz, de még olajat üttető atyáik is megmosolyogtak.

Szerda délelőtt váratlanul kerregés-berregés töltötte meg a kolomposi rétet, helikopter jelezte kalimpáló karjaival, hogy éppen itt kíván földre szállni – ilyen eset Kolomposon még nem esett. A helikopterből szürke-elegáns ficsúr ugrott a földre, két bulldogképű testőre pedig az egyetlen betanult magyar szót kiáltozta szerte a réten: – Olaj, olaj! – A kolomposiak mutatták a gerendák között nyikorgó kereket meg a bádofgazekat: – Ott az olaj! – és a légi jövevényekre mosolyogtak.

A testőrök fenyegetőztek, a ficsúr megvetően elfordult, és öklét a zsebébe süllyesztette. A helikopter indulni készült. És akkor a ficsúr váratlanul a sünhúzó sínparra mutatott: – Hát ez micsoda? – kérdezte a kézmozdulat. Mintha azt mondta volna: – Olaj helyett ez a hitvány kis izé...

– Akarsz velem játszani? – kérdezte Dörgő Dani, Kolompos rátermett kölyke. A ficsúr biccentett, majd tétovázva odaguggolt az orsóhoz. A testőrök kővé meredtek.

– Egyszer megmutatom, figyelj! – és Dani csavarta a madzagot, búvólte a disznócskát, szemét pedig a szürke-elegáns versenytáron tartotta. Dani tekert, Dani győzött. A ficsúr csóválta a fejét, aztán a zsebére csapott. – Ezt megveszem! – és intett a testőrnek, hogy fizesse ki a sünöket. De az olajosgazda kezével tiltakozást mutatott, Dani pedig beleboksolt a ficsúrba: – Mit képzelsz, az én sünjeimet?! – A ficsúr farkas-mosolyra váltott, aztán a kalimpáló helikopterbe pattant és elrepült. Nem messzire...

Egy óra múlva az olajütő réten toporgott a kolomposi polgármester, parolázott az olajosgazdával, és megsimogatta a Dani fiú túskeháját. – Nagy lehe-

tőség ez, mester uram, a falunak is, meg maguknak is, megéri. – Az olajütők ellenkeztek, a polgármester elbizonytalanodott.

– Én megtanítom nekik – vont a vállát Dani –, valami aprópénzért. – Az olajosok vasvilla-szemekkel néztek Danira, a polgármester most már parolázott Kolompos rátermett kölykével is.

Sünhúzó Szakosztály alakult Kolomposon, a polgármester átengedte nekik a hajdani bikaistállót, már úgysem volt bika Kolomposon. A következő olajütés-kor rebesgették, hogy Megyei Szövetség is alakult, és formálódik a Dunántúli Sünök Védegylete. Dörgő Daninak felkínálták a tiszteletbeli elnökséget, de a felkérést az ördögösiek megóvták, mert Dani – úgymond – még kiskorú, azaz csumfli. Dani, Kolompos rátermett kölyke elment és megnyerte a Dunántúl Bajnokságot, aztán átbaktatott a szomszédos Ördögösre, és lesöpörte az ördögösi sünhúzókat.

A rá következő szerda délelőtt megint ott kalimpált a helikopter a kolomposi olajütőnél. A ficsúr fekete-vörös melegítőben ugrott ki a gépből, testőrei tuskemintás atlétában. – Dániel, miénk a jövő! – és vállát veregette a fiúnak, miközben azt gondolta: ennek a taknyosnak a hátán karriert csinállok. Dani ezúttal is mellbe bokszolta a melegítő s ficsúrt, és szúrósan a szemébe nézett: – Én Dani vagyok, te mezes, és az is maradok! – A ficsúr most a testőröket „küldte a ringbe”, az egyiknek az ujját becsomózta az orsó, a másiknak a sünje pedig kiborult a sínből. – De mafla vagy, gorilla! – dohogott Dani, a testőr el-sápadt és a fogát csikorgatta.

A Sokadik Magyarhoni Sporttanács a sünhúzást a *figyelemre méltó sportágak* közé emelte, élére albizottságot nevezett ki. Aztán hamarosan áttették a *kiemelten figyelemre méltó versenysportok* közé, ekkor jelent meg (díszkiadásban, selyemkötésben) egy nagy komolyságú sporttörténeti szakiromány, amely *A sünhúzó sport mint az ősi görög lélek kisugárzása* címet viselte. A kolomposi polgármester tiszteletpéldányt kapott belőle, amelyet ő a tanévzárón átnyújtott Dörgő Daninak, Kolompos rátermett kölykének. Dani a könyvvel délután lement a Pimpók-patak partjára, a könyv lapjaiból papírhajókat hajtogatott, és vízre bocsátotta a nagy komolyságú szakirományt.

A Sokadik Sporttanács kidolgozta a sünhúzás módszertani követelményeit, megindította az edzőképzést, és óvintézkedéseket tett a doppingveszély elkerülésére. A sünhúzó sport ezzel átlépte az ország határát. A következő szerdán a polgármester díszes borítékot kapott, az aranybetűs cím így szólt: – HEDGEHOG – IGEL – JEZS –, a polgármester fekete filctollat ragadott, odaírta a magazin közepére: – SÜN –, és visszaküldte a feladónak. A ficsúrnak, aki akkor már az International Olimpiai Felfejlesztő Committee tagja volt. A ficsúr a címet – fogcsikorgatva – korrigáltatta, a sünhúzást pedig az olimpiai versenyszámok közé iktatták. Kolomposon pezsgőt bontottak, aznap ingyenolajat kaptak a rászorulóknak, Dani pedig vett magának egy Sport szeletet.

A kolomposi olajütő rétet átkeresztelték Olimpiai Parkká, a Pimpók-patak partjáig futósávot mértek ki, nyolc új sünhúzópályát faragtak – mahagónifából és eredeti török selyemzsinórból –, a leendő versenyzők számára pedig a Kiserdő és a horgásztég között *felkészülési rejtekhelyet* alakítottak ki.

Mister Fytchoor – most már így íratta a nevét – Daninak ösztöndíjat biztosított az old-new-east-westi hadiakadémián, de megjegyezte, arrafelé több

sümfajta is él, nagyobbak, erősebbek és kreatívabbak, mint a kolomposi sünök, azokkal lehet tarolni. Dani visszaüzent (kockás füzetből kitépett lapra, ceruzával írva), hogy az ő szíve a kolomposi sünökért dobog, és a térképen nem is találta meg Old-New-East-Westet. És fogott a Pimpók-parton egy fiatal süfit, a kertben szabadon szaladgálhatott a kis tüskés, és Dani esténként neki sóhajtotta el a sportélet viszontagságait.

A következő szerdán a polgármester remegő kézzel bontotta ki a merített papíron küldött levelet. A Sokadik Magyarhoni Sporttanács nagy büszkeséggel közölte, Kolompost felvették a budapesti olimpiai pályázat kihelyezett helyszínéi közé, a sünhúzás viadalain kívül a vitorlásversenyeket (a Pimpók-patakon) és a kötélhúzás selejtezőit fogják itt megrendezni (ez utóbbit az olajútó réten). De hiszen mi nem is pályáztunk, töprengett a polgármester, és elképzelte, hogy a kolomposiak (meg az idesereglett kanadai, argentin és kalmük vendégek) hogy fognak rohangálni a patakpart és a *Sün-drom* között. – Igen, ez lesz a neve! – határozta el.

Az egyik szerdán – mikor máskor! – ismét leszállt a helikopter Kolomposon. A ficsúr megragadta Dani két vállát, és a szemébe nézett: – Most elrepülünk, messze! Győzni fogunk, bajnokom! – szólt többes számban. Aztán elmondta, hogy Old-New-ba repülnek, Dani pedig tesztelheti a hivatalos versenysünetet. Dörgő néni sűrű orrszipogás közepette egy szem gyermekének az útra vajás zsemlet és szederszörpöt készített. A ficsúr megígérte, hogy három napon belül megint Kolomposon lesznek, Dörgő néni egy szavát se hitte. Felröppentek a rétről, a polgármester irigykedett, az anya zokogott. Egy helikopter, két repülő átszállással, és máris East-Westben voltak. A hadiakadémián külön kampuszt kaptak az új sportágak versenyzői. Mind idősebbek voltak Daninál, szőkék vagy feketék, villogó fogúak és talpig vidámak. És mind amerikaiul beszéltek, egymáshoz is, Danihoz is. Dani csumfli volt, kese hajú, szófukar, és ő magyarul hallgatott. Aztán: – És a sünistálló? – kérdezte.

– What? – ordított rá mosolyogva az egyik szőke óriás. – What is szjun?

– *Sün* az, te hólyag! – mordult rá Dani Kolomposról.

– Surprise... meglepetés – hehegett a ficsúr, és Danit maga előtt tuszkolta az „istálló” felé. A helyiség air-conditioned volt, benne műhomály és félerős szaxofonszó. Az ajtóban Dani lába a földbe gyökerezett. Az istállóban sünök helyett dinoszauruszok sorakoztak, szemük villogott, foguk villogott, tarajuk az égnek meredt. – Felejtsd el a sünt, európai ócskaság, itt most dinók versenyeznek – és a ficsúr szeme lázban égett. Dani háta mögött ott röhögtek az East-West önjelölt bajnokai. Dani szó nélkül szétlökődöste őket, és kifordult az istállóból. Indult a hadiakadémia kapuja felé.

– Hová? – tárta szét karját a ficsúr.

– Haza. Ha visz, repülök, ha nem visz, gyalog megyek – és rántott egyet Dani a vállán. A szőke dinóhajtók mutogatták egymásnak, hogy ez a csomfli kis euró... izé.

A helikopter szerdán alkonyattájt szállt le Kolomposon. Dani szó nélkül ugrott ki belőle, a ficsúr ki se szállt, egy perc múlva elcsitul a zaj az olajútó réten. Dani szó nélkül indult haza, édesanyját megölelte, aztán megkereste házi jószágággá lett süncskéjét, és kivitte a Pimpók-patak partjára. – Jobb itt neked – szólt, és megsimogatta a sün hátát. A sün lelapította a tüskéit, nehogy megszúrják Dani tenyerét.

Légrádi Gergely

Soha, semmit

Jó napot.
Ide üljek?
Köszönöm, csak vizet.
Hatéves voltam, amikor levittek az edzőterembe.
Olimpiai bajnok, természetesen.
Eleinte heti kétszer, aztán négy-szer.
Kilencéves koromban lettem legigazolt versenyző.
Akkor még a nevelőegyesületben.
Négy évvel később kerültem fel Pestre.
Igen, szépen jöttek az eredmények.
Válogatott csak később lettem.
Mert sokat edzettem.
Soha nem szedtem semmit.
Mondtam, mert többet edzettem, mint mások.
És talán, mert jobban akartam.
A szüleim is mindig figyelmeztettek, ne nyúljak tiltott szerekhez.
Más se szedett semmit a csapatban.
Láttam volna.
Nem is hallottam ilyenről az egyesületben.
Csak pletykák voltak.
Hogy mások teljesítményfokozókat használnak.
Nem tudom. Máshol.
Én mindig tiszta voltam.
Hiába faggatnak, nem tudok többet mondani.
Fájdalomcsillapítót igen. De az nem dopping.
Mert kurvára fáj. Azért.
A meccsek közben is. Meg utána.
Igen, erre kellett.

Aztán volt úgy, hogy akkor is kaptam, ha nem fáj.
Nem kértem. Ők adták.
Azért, hogy ha jön a fájdalom, akkor ne érezzem.
Lelassítottak. Rosszabb lett a reakcióidőm.
Igen, ezért kaptam a gyorsítót.
Nem tudom pontosan. Ők így mondták, a gyorsító.
Én csak azt tudom, hogy jobb lettem tőle.
Először csak a felkészüléskor.
Később már az egész szezonban.
Évekig.
A végén még adtak valamit. Azt mondták, a mellékhatások miatt kell.
Nem kérdeztem, mi az. Csak beszedtem.
Bíztam bennük. A többi működött.
A verseny előtt három héttel.
Abban az időszakban csak vitamint és ilyesmit.
Igen, a vérből ellenőrizték.
Akkor kihagytam a versenyt.
Ezek voltak. Más nem.
Injekció? Soha.
Mondom, mást nem szedtem.
Hányszor kell még elmondanom?
Erről őket kérdezzék, ne engem.
Ez volt az életem.
A hét minden napján ezt csináltam. Értik?
Maguk szerint a többiek nem ugyanezt tették?
Mert ez így volt fair.
Nem, nem akarom visszahallgatni.
Most már elmehetek?

Petz György

Ütők

– Ne is kérdezze, milyen van – mondja mosolyogva a nőnek a férfi –, szőrös. A nőn némi bosszankodás látszik.

– Már megint...

Aztán helyesbítőleg hozzát teszi:

– Ki nem állhatom a szemcséseket.

Végül mégiscsak jól elverte a vigyorgó férfit. Az szegény mindent megpróbált, amit csak tudott. Labdái visszaháramlottak a nő rafinált pörgetéseivel, nyeséseivel, tekeréseivel, de az tudta mindezeket háritani, aztán üres labdáival zavarba hozta a mindegyre fonákjával hiába próbálkozó férfit. A végén még ő vigasztalta a búslakodó játékost.

– Nagyon megizzasztott, igen kellemetlen volt.

– Ugye? – reménykedett a vesztes. – Csak nemrég kezdtem versenyszerűen játszani.

– És miért nem normál szoftttal csinálja?

– Mert azt mondták, minden csapatban kell legyen egy genya. Itt, most ez én vagyok. Korábban a másik antiszoft volt. Az is szemét, csak avval nem tudok annyit se csavarni, mint most, a tenyeressel.

– És maga tényleg ilyen?

– Milyen?

– Pizskálódó, a másik ütéseit kihasználó, rafináltan védekező, szinte semmit sem csináló – csak genya, aki a másiktól él...

– Biz’ isten nem, asszonyom, valójában, az életben egy szembe a babám, ha szeretsz típus lennék, aki azonnal támad, üt rendesen, mondhatnám, lovas küzdelmet vív, igen, vívó alkat vagyok – de a csapat érdeke ezt az ütőt adta a kezembe, és egy ilyen szemét stílust, hogy megzavarjam az ellenfeleket. Nem baj, ha nem győzök, de amint a csapattársakkal játszanak, már legalább az első játszmájuk el is ment, amire észhez térnek. Attól vagyok olyan, amilyen, hogy ilyen eszköz adatott nekem. Ha repülni kell, a madár és a denevér igencsak hasonló lesz...

– És tudja, milyen ütő is kéne magának? Tudja, mire vágynak?

– Azt hiszem, itt a baj... Közben el is felejtettem. Talán egy támadó és egy védő szőrös kellene.

– Szemcsés...

– Igen, szemcsés.

– De nem olyan, amit mikróban melegítenek még hülyébbé?

– Nem. Csak egyszerű, kemény fára ragasztott szemcsés kellene. Meg biztos életháttér, asszony, család, mert az egész nagy része mégiscsak lélektani.

Szöcske

– Ellenfél! Miért kéne azért szeretni, mert mozgássérült? Lebecsülésnek veszik, ha nem játszol keményen. Nehogy megsajnál, mint a múltkor!

És a múltkor valóban, talán a Halassy Olivér SE ellen, a rossz lábúval amikor játszottam, 9 : 0 volt nekem, vagy már tíz is – és elvesztettem! És nem csupán a játszmát, az egész mérkőzést is... Égtem, mint a rongy. De az egész csapat kínlódott.

Aztán megtörtént az áttörés. Egy kocsiban ülő volt kollégám ellen – amikor eljöttem arról a munkahelyről, ő akkor került oda egészségesen, az autóbalesete később történt, deréktől lefelé lebénult. Nem iszik meccs alatt, mert vécé sincs. Igen jól játszik, veszélyes szervákkal indít, neki csak hosszút szabad szerválni a kocsi miatt, egyébként mindent rendesen. Csavar, nyes, gyors kezű és kegyetlen. Mikor rájöttem, hogy kissé gonosz is – no, ez volt a mázlim. Attól kezdve nem sajnáltam, nem neki drukoltam tudat alatt, hanem küzdöttem, próbáltam rafinált lenni.

De hagyjuk, a Szöcskéről akarok szólni. Egy csapat vezetője, amely a nevével viseli. Nagyhangú, kellemetlen, valami gusztustalan rátartiság és ál-alázat keveredik benne, akár csal is, dicséri magát, néha a másikat is, de csak akkor, ha már nagyon vezet. Mert játszani, azt tud. Nem nevezném pingponggnak, bár asztalnál és 40 mm-es labdával csinálja ő is. Szervánál meg kell várni, míg beáll, beigazítja tréningnadrágos lábát – Tudod, nem teljes; engedélyem van a hosszúnadrágra – mondja, és elkezdődik valami végtelen idegesítő. Előtte csepüli még a labdánkat is – Mi sárgával játszunk; szidja a fényviszonyokat – Tudod, a szemem fényérzékeny.

Végre csak elkezdjük. Kezdeti előnyöm elolvad, mintha egyre idegesebbé válnék. Ugyan már! Bizonyára van labdaérzéke, de hogy honnét üti vissza a labdákat, az rejtély. Főleg az, miként. Valahonnét az asztal alól, szinte a földig hajolva olyasféle falsot, csavarást tesz bele, hogy a labdája ugyan felpattan, de elröppen a csudába, ha hozzáérek, helyes válaszütésre alig van esély, vagy azt meg lecsapja. Kiborító. Sajnálát és utálat van bennem, mert közben fennhangon kommentálja az eseményeket. De vigyázni kell a számolásra is, mert olykor elvételi, de hívhatnám elcsalásnak is. A csapattársaim tanácsokat adnak, csupa olyat, amilyeneket én is tudok – elméletben, de itt most a nagy bűdös élet van. Alig várom, hogy vége legyen. Többször megdicsér – mivel vezet. A végén gratulálok neki, zavaros arcába nézek. Nem kívánnám szomszédomnak sem.

Az épület előterében összefutunk, nem tudom kikerülni fura járását. A kényelmetlen padokra ülünk, várunk, hogy hozzák a kulcsot. Hallgatom, mi más is tehetnék.

– Tudod, tényleg mozgássérült vagyok, a szemem meg tényleg fényérzékeny, és az épek közt játszom. Nekem az volt a mázlim, hogy anyám eldobott magától. 1958-ban születtem, vakon – na, nem úgy, ahogy minden gyerek, de tényleg. Aztán nem kaptam meg a Sabin-cseppeket, 16 centivel rövidebb volt a jobb lábam. A gyulai ápolónő vett magához, meg az édesanyja. Ők neveltek. A városi Vöröskereszt vezetője volt, ez a szerencsém. 1969-ben, Pesten akart megoperáltatni, képtelenség volt. Aztán Kanada lett belőle, 10 hónap. Minden

papírt összeszedett, a pénzt is, ami nem piskóta. Az EÜ-ben nem akarták elhinni. 17 műtétet volt összesen. Innét idáig, és ettől eddig platina bennem – mutatja lábszárát és combját. Egy centivel még hosszabb is lett, de aztán kompenzálódott. Akkor kezdtem nőni, 11 éves múltam. Édesanyámnál tolokocsiban lennék ma is, így viszont jogsim is van. Sőt, hivatásos – az egyetlen mozgássérült taxis vagyok. Meg látod, a pinyó is megy, csak várd meg, míg beállok a jobb lábammal, akkor szervájlj. Meg a szemem fényérzékeny. De látok.

Labda

Ne prózát! Verset, mi tömény szöveg,
felold, akár az erős savak;
kiolvast belőled bármi fájót,
gyerekkorod mackónadrágos
felmosórongynak már nem is látod –
hogy került gyenge keresztfára;
és tudod, nincs, nem lehet bocsánat,
mert a felnövésben cinkosod:
időnek hívják, majd öregségnek,
balra múltad, jobbra jövőlatrod –,
te meg gyökereznél, ha hagyna,
mi belülről illan: *ki is vagy te.*
Tudod – válasz sosem, ne is várd,
mégis kérdéssel tele szád, fullaszt,
beletörődsz a grundba, *hogy nincs,*
a fiúkba, kiktől féltél, miért
hagynak ki, vagy engednek csapatba
kapusnak, hogy nekem fájjanak,
ha eltalálnak, de jobban a gól –
felőlem jönnek a szabályok,
gondoltam, *de nem,* rám kiabálnak,
igazuk van, már alig játszom;
legalább a nézőket figyelném,
közülük egy lenni volna jó –
de hol van a mackóruhás gyerek;
egy ideje csak üvöltének:
döntsek végre, lepasszolom-e,
vagy futok *valami kapu fele.*

Kukorelly Endre

Sport

„Izzadásnak gyönyörű gyümölcsét
Éli örömmel”
(Berzsenyi Dániel)

az amit így neveznek
közmegegyezés
valamely embercsoport megegyezik valamely koherens szisztémában-szabályokban
rendszerben
mondjuk törpedobás
ki bírja messzebb hajítani a falu törpéjét
eleve puszta szórakozásnak indult *játék*nak indult cselekménysor intézményesülése
nem játék nem szórakozás nem a részvétel a fontos
harc cselekmények *lejátszása* szublimálása
bizonyos csoportok őrültség de van benne rendszerének érvényesítése
lobbija
átrpéselése legalizálása elismertetése az ún. társadalomban
sport amit kívülállók is kénytelenek elfogadni lenyelni na jó oké sport mondják a
kívülállók

ami ellen akad aki nem tiltakozik ha azt hallja róla hogy sport
bármilyen
női súlyemelés női bokszt
női torna hiába tiltakozok hiába tiltakoznál sport
hiába roncsolja szét őket tizenkét éves lányokat roncsol szét hiába sport tetszik vagy nem
nem
nők mint profik női profi sport ez is sport annak számít ott ütik egymást a csajok
az olimpián

meg bárhol
biztos sport ami biztos *kin* van az olimpián az öttusa például sport de nem biztos
pont annak a helye nem biztos ami abszolút sport
van sportági szakszövetség tehát sport mert szakszövetsége van mindegy hogy halál
három- vagy öt éves kortól faltól falig úszni halál aki három- vagy öt éves kortól
faltól falig úszik az halál az *utána* mikor már nem muszáj faltól falig úsznia még
zuhanyozni sem akar többé

nem akar többé
sport a tévében ül egy arc és nyomatja hogy sport sport
sport sport sport sport sport sport
és hány pontot hozott az olimpián és sok pontot hozott tehát sport
és kell
kell
támogassák
hogyhogy nem támogatják ez a felvetés az arc veti persze el is kapcsolhatnál

mert akkor nem vagy hazafi ha nem
 támogatod hogy öt és fél éves kislányok hajnali fagyban tízezer métert úsznak naponta
 csak mondtam egy számot
 vagy kisfiúk
 azért hogy ezerből egy *ott legyen*
 hol hogyhogy hol hát az olimpián és a magyarok dicsőségére izé
 győzzön
 vagy ezüst
 vagy pont
 vagy kudarc mindegy mert nem került döntőbe nem is kap nagy mallért
 hanyatlás mivel kevés az arany
 vagy van arany de kevés az ezüst
 és sikersportág vannak sikersportágak szállítja az aranyat a magyar sikersportág
 minél kevesebben nézik annál nagyobb siker
 és nem ezüst kell hanem arany kell na jó ha van ezüst az is jó de miért nem arany
 te lúzer
 lett egy pluszezüst mert doppingoltak a nem tudom kik valami keleteurópa de
 miért nem akkor már arany nem?
 pancserkám
 abbahagyom mert túlléptem a keretet

Babics Imre

Vízágy

Otthon voltam az asszonyi ágyakban s a vizekben
 (és egyebütt sehhol, és azt hiszem, így marad ez,
 míg el nem szólíttatom innen más közegekbe),
 s csak mikor úsztam, nem dülta agyam bujaság.
 Csak mikor úsztam, lettem a kéjvágtyól szabadított:
 asszonyi formáktól elszigetelt csacsogón
 engem a női elem. Nemiségoldó erejétől
 – nem kétséges, hogy pillanatokra csupán –
 asszonyiban válhattam az angyalihoz közelítő
 ártatlan lényé, kit csak a Kozmosz öle
 érdekel, öl, mellyel megsemmisülés üzekedni,
 s úszókat vet az űr habjain át ide is.

Horváth Ferenc

Episztolka Tandori Dezsőnek

Egy galopp-napon, az alagi pályán,
sakkozhatnánk egyszer, drága Dezsőm!
Hogy túlkerüljünk a verseny apályán,
lépegetnénk a hatvannégy mezőn.

Míg futnának a hendikep-lovacskák,
sakkozgatnánk, csak úgy, kedélyesen,
kombináznál, én húznék néha csacskát:
ez így is volna rendjén, Mesterem.

S mert parti közben a Fragrant Roséból
kortyolnánk, hogy adjon jó ötletet,
egy-két hatásost én is lépnek néhol,
s ilyenkor biztatnál engem: „Remek!”

S jó lenne pár tanácskozási játszma!
Jönnének ám neked segíteni:
Szpéró, mondjuk, a bal válladra szállna,
s jobbról dörmögné tippjeit Dömi.

Nekem Bed Boy súgna, kedvenc lovam,
korántsem a nyerő lépéseket,
ám én meglépném mindet boldogan,
tudván, ha vesztek is, mégis nyerek.

A fő futamig így ellépegetnénk,
s uralná a nagy átlót a futód
akkor is, amikor felkerekednénk,
hogy megtegyünk egy hármashbefutót.

Ahogy dukál: előbb a jártatónál
megnéznénk minden induló pacit,
aztán fogadnánk... Te elmosolyodnál,
és megjátsszanád tétre Gombfocit...

Egy veterán maratoni futó emlékirataiból

Legvégül ez marad csak, a futás,
 csak az utak, az eső és a szél,
 a macskakövek konok zökkenői,
 csak a kitartón tűző nap heve,
 csak gyorsuló dobszólói a szívnek,
 csak a beton, csak az út menti fák,
 a csigolyák és térdek ropogása,
 csak a ziháló, fújtató tüdő,
 csak a futás, a futás, lankadatlan,
 csak a futócipők, csak a magány,
 a csapzott haj, az izzadság a szemben,
 elgyötört izmok és sajtó inak,
 csak a futás a véghetetlen úton,
 feledve start, cél és ellenfelek,
 nincs erőpróba már, nincs teljesítmény,
 nincs győzelem, és nincsen már előre,
 csak a futás, végül csak a futás...

Egy galoppfutam konzerválása

Megállítom az időt egy szonettel,
 röppenek a sorok, megannyi lasszó:
 megpihenhet a kivívott szünetben
 hosszú finis és lobbanékony asszó.

Az időtlenné tett idő-szeletben
 feledhető, hogy miről volt és lesz szó,
 nem kell birkózni semmilyen szereppel
 a semmiben, mely hossza-nincsen hosszú.

Most, hogy a sprinter idő nem suhan,
 megpihensz te is, Bed Boy, jó lovam,
 a távoszlopnál, hét hosszal az élen.

Így lesz örök ez a galoppfutam:
 csak szépséges rögzített nincse van
 szonettem konzerváló szövetében.

Radnai István

Ép testben?

Amikor a Körúton leáll a forgalom, és a tömeg – messze nem olyan hangulatban, mint 1954-ben – végigvonul, minden magyar elgondolkodik, hogy önbecsülésben és összetartásban mit hoz a sport egy nemzetnek?!

A sport eredetileg a testi-lelki egészség forrása volt, a nemes emberi cselekedeteké, a gyűlölet nélküli küzdelemé, a dicsőségé. Az olimpiai mozgalom atyja, Pierre de Coubertin báró a részvételt helyezte előtérbe.

A sport a test fegyvelmezése és a lelki forrása – vagy csak az kellene hogy legyen?

A népek, nemzetek az elsőségért, a megbecsülésért, az önbecsülésért harcolnak. Ez a sportban vérengzés és kegyetlenkedés nélkül lehetséges. És mégis!

Amikor 1954-ben az erőfutball győzedelmeskedett a játék felett, lezárult egy korszak.

Amikor az amatőrség nevetségessé vált, majd végleg eltörölték a gyakorlatban és a jogi formulákban is, a mai világ – a huszadik és huszonegyedik század – levetette az álarcát. A sport nemcsak a politika játékszere, de a pénz világának része lett.

Nincs olyan ipari vagy kereskedelmi, vagy bármilyen más gazdasági szektor – beleértve a bankokat és a biztosítókat –, amely ekkora aránytalanságokat szült volna. Az emberkereskedelem fura formája is meghonosodott. Nem a kisemmizett nyomorgók, hanem azok, akik olykor morzsákat, mégis vagytonokat keresnek, ala-

posan kézben tartják, akaratuk ezen a piacon nem számít, adják-veszik őket, miközben mégis dicsfény ragyogása és luxus veszi őket körül.

Ez a deformálódott glória emberéletekbe kerül. A pályán összeesni, vagy emberi roncsként tengődni egy globális rendszer legalsó lépcsőjén.

Mit kockáztat egy milliárdos, amikor megvesz néhány tucat embert? A tőkéjét. Nem autógyárba vagy a vegyiparba fektet; nyer vagy veszít, elbírja! Neki nem kenyérre kell a vagyon...

Mit kockáztat egy ország? Valamivel többet, a presztízsét.

Nézem a villódzó fényeket az ablakokban. Van egy város a déli féltekén, amely a nevét egy bájos félreértésnek köszönheti. Egy portugál hajós 1502. január elsején betért egy öbölbe, amelyet egy folyó torkolatának vélt. Tőlünk igen távol esik Rio de Janeiro, a város, amely ennek a tévedésnek köszönheti a nevét. Más időzónában van, magyar idő szerint éjjel és hajnalban születtek aranyaink, és szülehetnek további érmek és jó helyezések.

Reggel meghallgatni a rádióban vagy megnézni az ismétlést, amikor a verseny már eldőlt?

Nézem a villódzó fényeket a szemközi ház ablakaiban. Vajon tévedés-e játékoknak nevezni?

Folyik a világ sportolójának sereg-szemléje, amely a mozgalom elindítójának és követőinek szándéka szerint a „játékok” nevet viseli. Célja a részvétel, és az ép testben ép lélek óko-

ri kultuszának példájára, szigorúan amatőr sportolók összejöveleteként indult, olyannyira, hogy az a sportoló, aki pénzt fogadott el teljesítményéért, többet nem is indulhatott...

Ezekkel az elvekkel egyes államok általános gyakorlata visszaélt. Ma már elég messzire jutottunk az alapítók utópisztikusan szép elveitől.

Amikor a sport ünnepe javában folyik és zajlik, mindnyájan tudjuk, hogy az egyik mozgatórugója a pénz, az üzlet. A politika és az egyáltalán nem túl szemérmes tőke már majdnem kisajátította magának. A résztvevőket még csodáljuk, bár egyre nyíltabban embertenyésztés folyik.

„Nem a győzelem, hanem a részvétel a fontos!” Ismerjük az idézetet, amely egyébként Ethelbert Talbot, Közép-Pennsylvania episzkopális (anglikán) érsekétől származik.

„Gyorsabban, magasabbra, erősebben!” A második idézetben Henri Didon domonkos páter, Coubertin barátjának szavait olvashatjuk. Eltávolodtunk-e, vagy a visszájára fordítottuk ezeket az üzeneteket?

Van a passzív, nem feltétlenül lusta többség, amely ma már csak nézi a sportot, és egyáltalán nem műveli. Kényelmesség, munkatempó, változó szokások, a média, a számítógép, amelyen írásom is születik?

Nézők lettünk, az úgynevezett tömegsport is háttérbe szorul. Nincs rá pénz és nincs rá igény?

Vannak ugyan tömegrendezvények, amelyeken profi és amatőr egyaránt részt vehet. Edzett és egészséges emberek?

A várható életkor meghosszabbodott. Az idősek társadalmává válnak-e? A beteg öregeké, akik sem az egészségükkel, sem a társadalom

életterejének, egészséges összetételével nem törődtek? A művelt szellemi ember fokozatos eltűnésével, az alaktalan és manipulálható tömeg lép-e a helyébe? Minden, ami az élet megkönnyítését szolgálná, a visszájára fordul? A gyógyszeripar adózó rabszolgái leszünk-e, egy olyan világban, ahol az orvostudomány vitathatatlan eredményei akár a gazdagok kiváltságává válhatnak?

A sport az egészséget szolgálná egy olyan világban, amely nem a fizikai munkára, milliók megnyomórítására épülhetne. A sportolók, az élsportolók érdekcsoportok rabszolgáivá legyenek-e, és a sporttól idegen értéktelen értékeket szolgáljanak?

Már néhányszor felcsendültek nemzeti imádságunk dallamai, amikor felkúszott – mások zászlai mellett – a nemzeti lobogónk, és gyakran a legmagasabbra! Vajon csak a győztesek számítanak-e, mint a fegyverrel viselt, százezreket pusztító háborúkban?

Az ókori olimpiák idején a városállamok közt szüneteltek a háborúk. Az újkorban háborúk miatt egyes olimpiák elmaradtak, egyes országokat a győztes államok kitiiltottak. Az olimpia a politikai zsarolás eszköze is lett néhány esetben.

Egyesek úgy vélik, hogy minden megengedett, még a fiatal sportolók élete sem számít. Mit számít egyeseknek, a sokaság felett álló elitnek, hogy megrokkannak-e, korán meghalnak, esetleg csak vegetálnak!

A lelki egészség már régen a hatalom térhódításának áldozata!

Ezt akarjuk?! Vagy a dicsőség és a tisztelet legyen-e újra a fair play, a becsületes küzdelem babérkoszorúja?

Az emberiségnek nagyon sok kérdésre kell új válaszokat adnia. Sokszor az ember okozta károkat és problémákat kellene elhárítania.

Megérjük-e? Legyünk-e optimisták? Vagy vegetatív lények egy ismeretlen és kegyetlen hatalom, a kapzsiság szolgálatában?

Nézem a villódzó fényeket, a felvillanó reményeket!

És mégis, mégis, ez a mai „panem et circenses” a népet-nemzetet alkotó embernek nem pusztá szórakozás. Még akkor sem, ha a kenyér tömegét, súlyát egyre csalókébb és csalárdabb módon csorbítják. Még akkor sem, ha ez a cirkusz, már valamiféle artistákról és „szupermenek”-ről szól.

A mai gladiátorok messzire kerültek az egészség, az emelkedettség, a gének tökéletesebb továbbadásától. A „fair play” helyébe az alattomoság, az emberi képességek helyébe a vegyipar és a rosszcarcú genetika lépett.

A sportvilág botrányoktól hangos. Kenőpénzek, dopping, erőfölénnyel való visszaélés, tisztesség helyett a pénz imádata, az emberi érték helyett az emberi élet közvetett és közvetlen feláldozása jellemzi.

És mégis! A legutóbbi hetek és hónapok, a körúti örömmámor, a lisszaboni éjszaka felhőtlen tombolása, az emberek feloldódása, a hétköznapi gondjaitól való időleges mentesülése érték.

Olimpiai év, szépen csillogó érmek, megkönnyezett himnuszok.

Míg a világot a lopakodó és nyílt gonoszság, az ördögi tettek – majdnem azt mondtam, uralják(?) – befolyásolják, a tisztesség, megélhetés, az

életöröm helyébe a félelmet próbálják becsempészni, van valami, ami példaképként az ifjúság nevelője, a törekvő értelem és a fejlődő test, az ambíció kiváltója lehet. Generációk emlékeznek és akarnak azonosulni igazi hőseikkel. A talmi helyett az emberi teljesítmény, talán annak határainak leküzdése.

Ki olvas ma igazi könyvet, ki akar önerejéből a szellem porondján megmutatkozni? Porondján, mondom, mert minden csak mutatvány! Az antik világ elsüllyedt volna nyomtalanul? A szellem kertjei és az egészséges test stádiumai és stadionjai turistalátványosságok romos mivoltukban?

Nem!

A sport él, a bálványok, ha árnyék is vetül a környezetükre, felhajtóerőt, nemzeti egységet, civilizált haladást, emberi törekvéseket szolgálnak.

Hányszor hallgathatjuk a himnuszt, és hányszor kúszik fel a nemzeti lobogó? Talán e sorok írása közben az ember álmodozik, álmodik, és nem keserűségre ébred. Nem a müncheni olimpia réme, hanem a rajongás és tiszta lelkesedés!

Sok lemondást kíván a sport, de betöltheti a célját. A dicsőség és a tisztesség, a tisztességes felkészülés, a munka, az akaraterő követőkre talál az ifjúság és a következő generációk életében.

Küzdeni kell az élet minden frontján ahhoz, hogy ne frontországok és háborús romok temessenek maguk alá.

Erő kell, hogy megvédjük magunkat, mindenekeelőtt lelkierőt!

A Nagykörúton nem voltak terroristák, nem voltak huligánok. Nem verték

be a kirakatokat, az ellendrukkerek nem váltak ellentüntetőkkel. Talán egy napra elhallgattak a politikai acsarkodások, beharapta a száját és hallgatott, akinek ez nem jelent semmit.

Gólok? Aranyérmek? Helyezések? Nem! A korcsosuló emberiségnek rá kell ébrednie, hogy létezik erő, ügyesség, kitartás. A kis ország kis állampolgára is érezheti, hogy a nemzeti pesszimizmusnak van ellenszere. Van, aki nem csüggedten lép a pályára, a munkahelyére. Lehet, hogy másnap a főnök ostoba utasításokat osztogat. Lehet, hogy felmond, mint a vesztes csapat edzőjének, de újra lehet kezdeni évtizedek kudarcai ellenére.

A munkanélküliséggel, a mellőzöttséggel szembe lehet szállni! Ha negyven, ha ötven év után, ha kudarok után, fel lehet állni!

Nem számoltak ránk soha tízet. Ha nyolcnál vagy kilencnél felállunk, az igazságos bíró, a történelem, lehetőségeket ad.

Egyszer volt egy csapat, mi csak erre emlékszünk, pedig nem az volt

az egyetlen világbajnoki ezüst, amit a focipályán szereztünk. Háborúk előtt és után, nem gyilkosként emelhetik fel EMBEREK a zászlót.

Nem a másik vereségének kell szurkolni vagy örülni. Nem az a dicsőség, ha a másik elbukik.

Coubertin báró szerint a részvétel a fontos, a szavai még élnek, az olimpiai eszme még nem silányult!

Kell egy egészséges lelkű és testű nemzedék a világnak! Kilenc- vagy tízmilliónyi vagyunk, vagy tizenöt-milliónyi?

Hétmilliárdnyian vagyunk. Vannak kövérek és éhségtől puffadt hasúak. Vannak hadseregek és hadiipari üzemek, de ott van az ember, aki – személyében is – mindig reménykedhet.

Nemcsak abban, hogy én rúgom a győztes gólt, én ugrom át a hat métert. Nemcsak labda kell, rúd és lécs. Mércé kell, és magasra tenni a mércét!

Át kell ugranunk a saját árnyékunkat, és erre többet kell edzeni, mint egy versenyre vagy mérkőzésre!

Szakolczay Lajos

Győzelem vagy vereség?

Rióról magyar szemmel

A négy évvel ezelőtti londoni olimpiát két esszében vezettem be – az előzetesek az Agriában jelentek meg és a Hitelben –, s jóslatom bevált: nyolc aranyérmet nyertünk. Rióra, csak gondolatban, tíz magyar aranyérmet tippeltem. Tévedtem. Csupán nyolcszor állhattak sportolóink, három ezüst és négy bronz mellett, az emelvény csúcsára.

Győzelem ez, vagy vereség?

Pár hónap után érdemes számba venni, hogy mi mindent nyertünk, és azt is, hol és mit veszítettünk el. Egyáltalán veszteségnek tekinthető-e brazilai szereplésünk akkor, amikor az érmeek számát tekintve a nemzetek versenyében nagyon is előkelő helyen végeztünk? Tizenkettedik helyünkkel a szomszéd országokat igencsak leköröztük – Horvátország 5, Ukrajna, Szerbia és Szlovákia 2, Szlovénia és Románia 1 arannyal mögöttünk végzett (Ausztriának csupán egy bronz jutott) –, és ha csak a mögöttünk lévő két nagy nemzetet (akkor hol marad még Kanada, Argentína, Törökország stb.), Braziliát (7 arany, 6 ezüst, 6 bronz) és Spanyolországot vesszük (7 arany, 4 ezüst, 6 bronz), a büszkeségtől dagadhat a mellünk.

Ám ez a büszkeség – hihetetlenül hangzik, de igaz – elsősorban női sportolóinknak köszönhető. Az úszó Hosszú Katinka (3), a kajakos Kozák Danuta (3, egy Szabó Gabriellával közös – K 2500 m –, egy pedig a K 4500 m tagjaival, Szabó Gabriellával, Csipes Tamarával és Fazekas-Zur Krisztinával) és Szász Emese (párbajtőr egyéni) aranyainak. Hozzájuk, nagy szó, hogy ismételni tudott, csak a vívó Szilágyi Áron, a kard egyéni győztese nőtt fel. Csupán a női érmeek alapján a 14., a férfiermeket tekintve mindössze 45-ikek lettünk a nemzetek rangsorában.

Nőuralom a sportban?

Egy kissé az is, hiszen Hosszú Katinka ezüstje mellett Márton Anita (súlylökés) és Kapás Boglárka (úszás, 800 m gyors) is begyűjtött egy-egy bronzérmet. Ha az augusztus 5-i Nemzeti Sport tippjét nézzük (9 arany, 9 ezüst, 7 bronz), ettől a jóslattól jóval elmaradtak sportolóink, viszont némely „kótyagos” amerikai lapok beharangozásait (ha jól emlékszem, talán 3-4 aranynál megálltak) túlteljesítették.

Hosszú Katinka zsenialitásához (új edzésrend következménye) kétség nem fér – úszónk 400m vegyesen, 100 m háton és 200 m vegyesen is nyert –, és Kozák Danuta szintén az égbe emelte magát nem mindennapi teljesítményével (nem véletlenül írta róla az augusztus 25-i Sport Plusz: „Ekkora klasszis fél évszázadonként egyszer születik!”). Szász Emese meglepetés-aránya egy küzdelmes pálya babérja. Az embernek is szimpatikus Márton Anita és Kapás Boglárka harmadik helye szintén megsüvegelendő.

Győztünk vagy veszítettünk?

Győztünk, mert nyolc aranyérem a nemzetek fölfokozott tülekedésében nem akármí. És veszítettünk, mert férfi sportolóink nagyon is a várakozás alatt teljesítettek. Az egyiket (Lőrincz Viktort) bírói „tévedés”, pontosabban tudatos csalás fosztotta meg a bronzéremtől, a másikat (Pars Krisztiánt), a nem is akármilyen kalapácsvetőt pedig sérülése hátráltatta a jobb eredmény elérésében. (De ő legalább így is döntőbe került, ellentétben a szinte minden versenyen a mezőny előtt több méterrel többet teljesítő, a sportolók legnagyobb seregszemléjén betliző lengyel Fajdekkal szemben.)

Viszont *féloldalalasságunkon* érdemes elgondolkozni, hiszen három sportágon – az úszáson, a kajak-kenun és a víváson – kívül nem termett számunkra babér. Ezüstös hőseink, a már említettek mellett, a vívó Imre Géza (párbajtőr egyéni) és az úszó Cseh László, noha nem tartoznak a legfiatalabbak közé, megmutatták, mit jelent az *akaras*, a *küzdés*, még akkor is, ha a pszichológiai fegyvertár félig-meddig kiürülőben van. Ugyanez elmondható a bronzérmet begyűjtő férfi párbajtőr csapatunkról is, amelyben Imre Géza mellett Boczkó Gábor, Rédlí András és Somfai Péter állt helyt a pástón.

Férfi és női öttusázóink (rossz formaidőzítés miatt?) leszerepeltek, ökölvívóink – jóllehet a 75 kg-ban versenyző Harcsa Zoltánnak a már említett Nemzeti Sport harmadik helyet jósolt – és birkózóink alatt is vékony volt a jég. Cselgáncsozóinktól is többet vártunk, hiszen az ötödik helyezett Ungvári Miklós (73 kg) és a nyolc közé épp csak bekerült Csernoviczki Éva (48 kg), Karakas Hedvig (57 kg), Joó Abigél (78 kg) egy kis szerencsével előbbre végezhetett volna, hiszen mindnyájukat éremesélyesként tartottuk számon. Miként megmagyarázhatatlan a „nehéz fiúk”, Tóth Krisztián (90 kg), Cirjenics Miklós (100 kg) és Bor Barna (+ 100 kg) tatamin-gyásza is. Sportlövőinktől ugyancsak többet vártunk, és hol késik az éji homályban súlyemelőink – bár Nagy Péter (+ 105 kg) a tizedikként zárt – régóta várt jobb szereplése?

Női és férfi vízilabdacsapatunk (új szövetségi kapitányokkal) ugyan ott van a világ élvonalában – a gyengébb nem negyedik, az erősebb nem ötödik lett –, ám hosszabb elemzés tárgya lehet a dobogóról való lemaradásunk. Ha a peches tornász, Berki Krisztián ott lehetett volna az olimpián – micsoda furcsa szabályzat akadályozta meg kvalifikációját? –, lólengésben (sokáig biztos magyar szám volt!) alighanem érmet nyertünk volna. Az arany csillogása sem ígérekzett olyan távolinak.

S mi szükséges ahhoz, hogy a férfi kajak-kenu – doppingvétség (is) akadályozta a helyállást – fölnőjön a női szakág mellé? Alighanem alázatosabb munka. És mikor esik az égből számunkra *édes* manna, hogy több csapat-sportágban is (férfi és női kosárlabda, kézilabda, labdarúgás) ott lehessünk a nemzetek seregszemléjén?

Szívem, több évtizede, együtt dobban az atlétika ügyes-bajos dolgaival. Most Márton Anita mentette meg a becsületünket. Eredményei alapján nem lehetett várni az első három közé, ám csúcsjavítása (remélhetően nemsokára az álomhatárt, a húsz méter is eléri) és egy-két versenyző, a kínai Kung-Li-csiao és a német Schwanitz gyengébb szereplése megnyitotta előtte az utat.

De hol vannak – Iharos (aki 1955-ben a világ legjobbjá volt) és Rózsavölgyi országában élünk – középtávfutóink eredményei? És ugróinké? Szalma László sok évtizedes távolugró-csúcsával (830 cm) még mai világversenyeken is az

első három-öt között lehet végezni. S van-e ország a közelünkben – szomszédaink eredményeit tekintve nincs –, amelyben 230 cm alatt „szégyenkezik” a férfi magasugrás csúcsa? S férfi rövidtávfutóink sem a 10 másodpercet, hanem a 10,5-öt ostromolják.

Baji Balázs (110 m gát), jóllehet Rióban nem jutott a döntőbe, szerény reményt nyújt. Férfi országos rúdugró-csúcsunktól ma fényévekre vagyunk, s ez a nem annyira kellemes távolság jellemző nem egy szakágunk eredményeire is. De remélhetően a kalapácsvetés – fiatalokkal, és talán a fölgőgyuló Pars Krisztiánnal – újra föltámad, és talán lesz jó 400-asunk is (hogy a tehetséges Deák Nagy Marcell miért nem váltja be a hozzá fűzött reményeket, rejtély).

Riói szereplésünket akár győzelemként fogjuk föl, akár vereségként, mindenképpen meg kell becsülnünk. Kis országunk hosszú ideje ott van a világsport térképén. Ki tudja, mit hoz a jövő, az újabb nemzedék (nemzedékek) képviselői – tehetséggel, alázattal, kitartással – mire viszik. Ha az elődök útját, eredményeiket fölülmúlva folytatják, minden reményünk meglesz arra, hogy továbbra is ösztönzően hasson rájuk a sosem kialvó olimpiai láng.

Napút-díj

Szepes Erika író, szerkesztő, klasszika-filológus, irodalom- és vallástörténész kapta a tizedik alkalommal odaítélt, irodalmi vagy tudományos életműért járó Napút-levelet (Mészáros Róza munkája) és -érmét (alkotója Tóth Sándor), amellyel a Napkút Kiadóhoz és a Napúthoz kötődő, ezekkel egy ars poeticát valló alkotókat tüntetjük ki.

A díjat hagyományosan az őszi napéjegyenlőséghez közeli időpontban adjuk át, kifejezve ezzel, hogy olyan, az életük delelőjén álló kiváló alkotókat ismerünk el, akik szakmailag és emberileg is bizonyítottak már.

Az elismerés korábbi díjazottjai: Kiss Anna költő, drámaíró és író, Lászlóffy Csaba költő, Mohás Livia pszichológus és író, Erdélyi István régész, Lászlóffy Aladár költő, író, Radnóti Zsuzsa dramaturg, Katona Tamás történész, Bertalan Tivadar képzőművész, látványtervező, író és Doncsev Toso szociológus, kisebbségi szakember, író.

A színes Napút-levél: 161. oldal

Ködöböcz Gábor

Fények és árnyak

A XXXI. Nyári Olimpiai Játékok – ahogyan én láttam

Vannak az életben szent és sérthetetlen dolgok. Ennek jegyében – az 1972-es müncheni játékok óta – az olimpia két hete számomra minden-
nel szemben abszolút elsőbbséget élvez. Ebben az időszakban a huszonnégy órák megszokott ritmusa teljesen megváltozik: éjt nappallá téve nézem a tévés közvetítéseket, hallgatom a rádiót, olvasom a Nemzeti Sportot. Teljesen természetes, hogy elsősorban a magyar sportolóknak szurkolok, de a többiek sem hagynak hidegen; úgyszólván minden esemény érdekel.

Istennek legyen hála, a nemrég véget ért riói olimpia volt a tizenegyedik játékok, amelyet nem kis várakozások, hatalmas örömök és apró csalódások közepette szurkoltam végig. Ráadásul a korábbi magyar sikerek elevenen tovább élő emlékével. Mert hogyan is lehetne elfelejteni Balczó András, Földi Imre és Hegedűs Csaba müncheni diadalát, Németh Miklós világraszóló montreali győzelmét, Magyar Zoltán, Borkai Zsolt és Berki Krisztián aranyat érő lólengését, Baczakó Péter, Sike András, Növényi Norbert, Ónodi Henrietta, Csollány Szilveszter, Igaly Diána és Kovács Antal máig szívet melegítő sikerét, Egerszegi Krisztina, Darnyi Tamás, Kolonics György, Storcz Botond, Kammerer Zoltán, Kovács Katalin, Janics Natasa, Nagy Tímea és Martinek János legendaszámba menő aranyhalmozását?... A zsinórban (2000, 2004, 2008) három olimpiai bajnokságot szerző, Kemény Dénes

vezette férfi vízilabda-válogatottról már nem is beszélve.

A magamfajta megszállott sportrajongó az olimpiai záróünnepséget nézve nem minden rezignáció nélkül veszi tudomásul, hogy a nemes vételkedésnek és a drukkerbagolyságnak vége, s kezdetét veszi az olimpia utáni időszámítás. Hogy aztán kisvártatva elkezdődjenek a 2020-as tokiói olimpia kvalifikációs versenyei, illetve teljes gőzzel folytatódjon a 2024-es rendezésért folyó versengés, melyben Budapest sem teljesen esélytelen. (Nagy összességben azért nem mernék rá fogadni...)

A riói olimpia nyomán az első gyorsmérlegek elkészültek, az előzetes várakozást immáron a realitások tükrében ítélni lehetjük meg. Jelen sorok írója összesen 20 érmet, ezen belül 8 aranyat, 6 ezüstöt és 6 bronzot remélt a Magyarországot képviselő küldöttségtől. Ehhez képest 15 medált szereztünk, amiből 8 arany, 3 ezüst és 4 bronzérem lett. Ez a teljesítmény az éremtáblázaton az előkelő 12. helyre volt elég. A nemzetek közötti pontversenyben – itt nemcsak a dobogós, hanem a 4., az 5. és 6. helyezéseket is beszámítják – összesen 110 pontot gyűjtöttünk, ami a dicséretes 14. helyre rangsorolja országunkat. Figyelembe véve, hogy Rióban 207 nemzet 10 500 versenyzője állt rajt-hoz, ez igen jó, sőt megsüvegezendő eredménynek számít. Érdekességként említem, hogy a velünk szomszédos országok (Szlovákia, Ukrajna, Szerbia,

Szlovénia, Románia) együttesen szereztek 8 aranyat, míg például Ausztria egyetlenegy bronzéremmel zárt.

A 2012-es londoni olimpiával való összehasonlítás többféle tanulsággal is szolgál. Akkor a megszerzett 18 éremmel (8, 4, 6) az éremtáblázat 9. helyén végeztünk, a nemzetek pontversenyében pedig 127 ponttal a 13. helyen kötöttünk ki. Lényeges elmozdulásról tehát nem beszélhetünk, apró, figyelmeztető jelekről viszont annál inkább. Itt van mindjárt a pontszerző helyek kérdése, ami sokak szerint kardinális jelentőséggel bír. A 4., 5. és 6. helyezések ugyanis szignifikáns módon tükrözik egy ország sportjának erejét. Ezekben a helyeken rendszerint a kiválóan felkészített klasszisok végeznek, akiknek momentán nem volt kiemelkedően jó napjuk, de – ahogy mondani szokás – még így is hozták a „kötelezőt”. Ebből a szempontból a londoni statisztika (4,5,7) sem volt túlságosan szívderítő, de a riói pontszerző helyek száma (4,5,1) még ezt is alulmúlja. Az edzők, felkészítő teamek és sportolók számára megfogalmazható tanulság csak az lehet, hogy egy végletekig kiélezett olimpiai versenyen ma már nem elég a 90 százalék, még a 4–6. helyezésekhez sem. Maximumra van szükség minden téren.

A riói magyar szerepléssel kapcsolatban imitt-amott, néha még a szaksajtóban is fanyalgó és lekicsinylő véleményekkel találkoztam. Ennek kapcsán fontosnak tartom megjegyezni, hogy példának okáért a szöuli (1988) és a barcelonai (1992) szereplés (11-11 arany) számos objektív tényező miatt sem tekinthető többé megbízható viszonyítási pontnak. A látszólag szerényebb riói produkció „védelmében” felhozhatjuk például, hogy az egykori Szovjetunió, illetve a

FÁK utódállamai legalább egy tucat sportágban jelentenek igen komoly konkurenciát. Ha ők nincsenek, most minimum tíz-tizenkét éremmel lennénk gazdagabbak. Nem elhanyagolható az sem, hogy a nyári olimpiák történetében ez volt az egyik legteljesebb játékok. Azáltal, hogy az olimpiai részvétel jogát borzasztóan nehéz kvalifikációs versenyeken kellett megszerezni, úgymond könnyű ellenfelekről szó sem lehetett, a rivalizálás minden sportágban és minden versenyszámban hallatlanul kiéleződött, egy-egy győzelem vagy helyezés valóban nűánzsokon múlt. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy magyar sportolók még soha nem kényszerültek ilyen küzdelemre a jó eredmény és a tisztas helytállás érdekében. Ez a teljesítményük értékét még tovább fokozza.

Mindent egybevetve megállapíthatjuk, hogy volt jobb és volt rosszabb. A körülményeket figyelembe véve, azt hiszem, ez öröme és némi büszkeségre okot adó olimpiai szereplés volt – sok-sok tanulsággal, de még több emlékezetes pillanattal. Gondoljunk csak a három-három aranyat szerző, s ezzel sporttörténelmet író Hosszú Katinka és Kozák Danuta diadalmenétére, Szász Emese, Szilágyi Áron, Cseh László, Kapás Boglárka, Kenderesi Tamás és Márton Anita önfelédtt örömére. Vagy gondoljunk a könnyeivel küszködő, tragikus hős Imre Gézára, továbbá a nagyszerűen küzdő és a siker küszöbén elbukó női és férfi vízilabdacsapatunkra. Végül is az egyik negyedik, a másik pedig ötödik helyen végzett. Számomra persze azok a sportolók (Zsivoczky-Farkas Györgyi, Nagy Péter, Kovács Zsófia) is felejthetetlenek, akik életük legjobb teljesítményével értek el 8., 10., illetve 25. helyezést.

Ami pedig a küzdősportágakban (cselgáncs, birkózás, ökölvívás) ta-

pasztalt, bennünket is nagymértékben sújtó, szemérmetlen csalást illeti, arra nincsenek megfelelő szavak. Az olimpiai eszme megálmódója, Pierre de Coubertin báró alighanem sűrűn forog a sírjában.

A fent említett okok és folyamatok miatt merőben bizonytalan, hogy valaha is lesz-e ennél jobb, vagy legalább ilyen sikeres olimpiánk. Az biztos, hogy a 'minimum 10 arany' teóriájával egyszer s mindenkorra szakítanunk kell. Sőt mi több, erősen kell szurkolnunk (és sokat kell tennünk!) azért is, hogy pozícionkat a világ sportjá-

nak elitjében megőrizzük. Legfelsőbb szinten is nagyobb odafigyelés, hatóságabb támogatás szükségeltetik ahhoz, hogy – az eddigi olimpiákon megszerzett 176 arany, 148 ezüst és 168 bronzérem birtokában – ne kényszerüljünk a „futottak még” dicstelen mezőnyébe. Szurkolnunk kell azért, hogy a magyar sportnak (és rajongóinak!) továbbra is az egzisztálás, ne pedig az exitálás jusson osztályrészül. Majdnem biztosnak látszik, hogy a 2020-as olimpia vízvázasztó lesz, és számos kérdést megválaszol. Tokió után már sokkal tisztább lesz a kép.

VARGA BENEDEK
VÍZIPÓLÓ VII.

Ballai Attila

Kenyér helyett is (futball)cirkusz

2016-ban történt meg először, hogy a magyar labdarúgó-válogatott és annak szurkolói egyaránt, mondhatni, együtt kijutottak egy világversenyre. Amíg ugyanis csapatunk a nemzetközi elit tagja volt, addig a drukkerék rendre a vasfüggönyön innen rekedtek, onnantól viszont, hogy szabaddá vált az utazás, nem maradt gárda, amelyet követni lehetne.

A legutóbbi vb-részvétel alkalmával, 1986-ban a hétköznapi magyar halandónak körülbelül akkora esélye nyílt elvetődni Mexikóba, mint a Holdra, így aztán a sport hazai hívei az elmúlt negyed században kézilabda- és vízilabda-vb-ken, olimpiákon mutathatták csak meg, mire lennének képesek. Míg aztán 2016-ban fiaink – siker esetén sokkal könnyebb sorsközösséget, többes szám első személyt vállalni – visszatértek a futball nagyszínpadára. Már a franciaországi Európa-bajnokságot megelőző, örületes jegyigénylés nyilvánvalóvá tette, hogy ha viszonzatlan szerelemmel is, de szeretjük, mindig is szeretjük, olykor éppen ezért gyűlöljük a focit. Szenvedélyesebben, odaadóbban, mint bármely más közös játékunkat.

Így aztán június második hetében annyi honfitársunk lépte át a határt, amennyi egyszerre békés céllal, egyazon útiránnyal a történelemben még soha. Pedig messze kellett menni, az Eb-színhelyek közül a lehető legmesszebb, Bordeaux-ba.

Június 14-én kora este majd kétezer kilométerre az otthontól felzúgott a több mint tízezres tábor, mert az első magyar labdarúgók megjelentek a játékoskijáróban; Eb-n negyvennégy esztendő elteltével. A piros, fehér, zöld zászlóerdőből kifeketedett ugyan a Cosa Nostra lobogó, de ezúttal nem is gondoltunk a maffiára, csak a tükörfordításra: ez a közös ügyünk. Az ellenfél még különlegesebbé tette az alkalmat, hisz Ausztria egyrészt ősi rivális, másrészt világversenyen legutóbb több mint nyolcvan esztendeje, az 1934-es vb-n csapott össze a két fél.

Az első félidőt sikerült túlélni, ám a másodikban ránk köszöntött a magyar népmesék legújabb fejezete. A 62. percben, Kú Lajos 1972-es tizenegyese után – mintha tegnap lett volna – újabb magyar Eb-gól született, a 2-0-ás diadalról pedig hamarjában el sem tudtuk dönteni, ez maga a beteljesülés, vagy épp csak valaminek a kezdete.

Négy napra rá, Marseille-ben joggal hittük, hogy az utóbbi. Mert bár az Izland elleni 1-1 és a játék képe nem múlta felül a nyitómeccsét, az, hogy a Stade Vélodrome-ban a 60 ezres, gyakorlatilag telt ház többsége honfitársunk volt, történelmi léptékű tény. Nincs mese, újra belehabarodtunk a futballba. Mint amikor az ember már azt hiszi, örökre elveszítette élete szerelmét, aztán egyszer csak előtűnik a semmiből, és érzékeink által picit megcsalva úgy látjuk, szebb, mint valaha.

Bár a hivatalos statisztikák szerint 21 ezer magyar vásárolt jegyet a Stade Vélodrome-ba, becsléseim szerint minimum 30 023-an voltunk. Ez is visszafogott kalkuláció, mert semleges néző elvéte tűnt fel, és a mieink jelentős számbeli fölényben ültek, álltak, üvöltöztek a tribünön. A decibelben mért hangpárbajt a magyar tábor 126,4:99,8-ra nyerte, az eredmény az ellenfél számára hízelgő. Úgyhogy alsó hangon is harmincezer torokkal, azaz fővel szá-

molhattunk, 23 játékosunk pedig már a kezdőrúgás előtt másfél órával, öltönyben kísértelt az öltözőből, látszólag azért, hogy szemrevételezzék a pályát, de valójában a lelátóra voltak kíváncsiak. Mert a „love story” kölcsönös volt, a fiúk nyilvánvalóan el sem merték hinni, hogy ennyien és ennyire szeretik őket, de a lelkük máris jobb, gazdagabb lett ettől.

Az 1-1-et követően pályán és lelátón olyan megindító közös ünneplés kezdődött, hogy a Himnusz eléneklése, meghallgatása után gatyára vetkőzött kedvencek be se akartak menni az öltözőbe. De előbb-utóbb azért elbúcsúztak, mert szerdán Portugália ellen újra játszani kellett.

Bár a csoda, természetéből fakadóan azért az, ami, mert nem ismétlődik háromnaponta, de az Eb-n négynaponta ismétlődött. Válogatottunk a későbbi Európa-bajnok ellen elképesztően fordultatos meccsen, három gólt berámolva 3-3-ra végzett, így csoportelsőként jutott tovább. Efféle dicsőség magyar válogatottal legutóbb az 1962-es, chilei világbajnokságon esett meg.

Igaz, hogy a nyolcaddöntőben, a belgáktól elszenvedett 4-0-ás vereséggel kissé fájdalmas lett a szárnyalás utáni földet érés, de 2016 forró júniusa így is feledhetetlen. És messze nem csak a pályán történtek miatt. Nincs is e minket elborított futball- és össznépi kábulatra észszerű magyarázat, talány, mi zajlott le bennünk, velünk, a Garonne, a Földközi-tenger, a Rhone, a Duna vagy a Kis-Küküllő partján. Hajdan nyertünk két világbajnoki ezüstérmét – igaz, mindkettőt úgy éltük meg, hogy aranyat veszítettünk –, Eb-bronzot, az 1960-as évtized két vb-jén angolokat, majd brazilokat verve negyeddöntőt vívtunk, Eb-n is kétszer jártunk a négy között. Mégis kárhoztattunk balsorsot, ügyefogyott vagy akarnok szövetségi kapitányt, lepkező kapust, csaló bírót, botlábú csatárt. A majdnem mindennel sem értük be soha, aztán egyszer csak maradt a semmi: úgy tűnt, közös hazánk, „Futbólia” örökre odalett.

Míg 2016 kora nyarán döbbenetesen váratlanul visszakaptuk kedvenc, menthetetlenül elveszettnek hitt játékunkat, és annyira hálásak voltunk érte, mint a kisgyerekek. A meccsnapok éjszakáin városainkban, falvainkban az utcákra tódulva, közösen vigadozott a nép, az eufória örjítőbb és általánosabb volt, mint bármely más ünnepen vagy sorsfordító eseményen. Akik pedig útra keltek Bordeaux-ba, Marseille-be, nem a kenyér mellé, hanem olykor utolsó filléreiket feláldozva, a kenyér helyett választották a „cirkuszt”. Mert bár az aktuális jelenben élő generáció rendre azt hiszi, ő a zsinórmérték, és ami volt, az a meghaladott múlt, az emberi természet igenis örök: szeretünk örülni, lelkesedni, és annál már csak együtt örülni és lelkesedni felemelőbb.

Persze ezúttal sem gondolta mindenki így. Ami évtizedeken át elképzelhetetlen volt, mára valósággá vált: még a futballsiker – na jó, viszonylagos futballsiker – is megosztó tényező lett. Elenyésző, bár a szokásoknak megfelelő harsány kisebbség hirdette ugyanis, hogy az Eb-n lőtt magyar gólok a kormánypárt hatalmát hivatottak bebetonozni. Pedig aki a mai magyar labdarúgást Orbán Viktorral azonosítja, annak az 1938-as vb-döntős válogatott bizonyára Horthy, az aranycsapat Rákosi, és Sárosiért, Zsengellérért, illetve Puskásért, Kocsisért lelkesedni is bűn volt. Aki komolyan gondolja, hogy a labdarúgásra fordított pénz megoldhatná a magyar oktatás- vagy egészségügy gondjait, az gazdasági analfabéta, a nagyságrendekkel sincs tisztában. Aki a futball iránti megvetéssel, gyalázkodással szeretne híveket, esetleg választókat nyerni, az reménytelenül korlátolt és terhelt lény.

Hisz e júniusi két hét még „ízelt lábú” focistáinkból is a legszebb, legnemesebb énjüket hívta elő. Az évtizedeken át magukat degeszre kereső, de munkájukban egyéb szépséget aligha lelő, agyonszapult játékosok nyertek egy-két meccset, majd Eb-pótlejtezőt, ettől máris tízezrek álltak mögójük, és saját élményanyagként élték meg, ami a daliás elődök számára természetes volt: a legbecesebb és leghatékonyabb ösztönző a vágy, hogy örömet szerezzünk az embereknek. A válogatottba hosszú, hosszú vándorlás után visszatért a lélek, és mivel ez a legesetlegesebb csapatjáték – a legkevesebb a gól, az ügyetlenebb testrészünkkel birtokoljuk a labdát, így az szilaj küzdelemben bármikor megszerezhető –, az eltökéltség, a közösség, a hit ereje gólokban, pontokban, Eb-szereplésekben mérhető.

Mindez azonban még csak a pálya, és egyáltalán nem minden ott dől el. Az 1960-as évek második felében Nyugat-Európában felismerték, hogy létezik egy, de csakis egy sportág, illetve szórakoztatóipari ágazat, amely kéthetente, ha hazai meccs van, több tízezer embert képes rendszeresen kivinni ugyanabba az arénába – erre a Beatles sem lett volna alkalmas. Ráadásul a labdarúgás óriási, behozhatatlan előnye, hogy kedvenc csapatához, termékéhez sűrű hű a szurkoló, a fogyasztó; bármikor hajlandó Pepsiről Coca-Colára, Becks sörről Staropramenre váltani, de Barcelonáról Real Madridra, Fradiról Újpestre soha. Ezért a vasfüggöny túloldalán marketinget, piaci és anyagi háttérrel, multinacionális cégeket telepítettek a focira, míg nálunk eközben megmaradtak a melegítőgatyás szakik és az ósdi sportegyesületek.

Ezt a múltat kell végképp eltörölni, és ez nem megy egyik napról, évről a másikra, még temérdek pénz ráfordításával sem. Lám, az Eb első csoportköréből kizuhantak az oroszok, az ukránok, a románok, a csehek, pedig előbbieket a sokszorosát fektetik bele a sportágba, mint mi, magyarok.

Az investíció azonban, mint a közelmúltban, Franciaországban oly látványosan bebizonyosodott, minden tekintetben fényesen megtérülhet. Az Eb után nem tűnt illúziónak, hogy a srácok újra labdát kérjenek, kapjanak a születésnapjukra, hogy az apukák kézen fogva vigyék le őket a térre, a legközelebbi pályára, hogy a labdarúgás újra nemzeti sportunk legyen. Így az akadémiákon sem a második lépcsővel, a tehetséggondozással kezdődne a munka, ezzel elveszítve a meritési lehetőség nagyobb hányadát, hanem visszatérhetnének az elsőhöz, a tehetségkutatáshoz. Ahogyan az 1950-es, 60-as, úgy talán a 2020-as években sem lenne istenáldotta génius, aki nem akad fenn a rostán.

Bár természetesen az is előfordulhat, hogy mindebből semmi sem lesz. Kupacsapataink már júliusban hanyatt estek a nemzetközi porondon, az NB I-es meccsek továbbra sem vonzzák a nézőket, válogatottunk is 0-0-ás „döntetlen szenvedett” a Feröer-szigeteken, az első szeptemberi vb-selejtezőn. Ránk köszöntött az újabb futballósz.

De ez a két varázslatos júniusi hét már akkor is elvehetetlen, és akár évtizedekre előre hordozza az ígéretet, hogy lapátoljunk bármennyi földet is a legnépszerűbb sportágra, alatta nem huny ki a parázs. És a remek gólok mellett örökre feledhetetlen élmény, hogy nemzeti színekbe öltözött az ország, a pesti villamos, a szegedi Tisza-part, a miskolci taxi, szerettük a focit, a válogatottunkat, egymást és a hazánkat.

Akik azt mondták, magyarkodtunk – csoportellenfeleink nem osztrákkodtak, izlandkodtak, portugálkodtak, mert náluk ezt a szót nem is ismerik –, egyszer kipróbálhatnák ugyanezt. Velünk.

Fodor Miklós

A foci előbb játék, aztán sport

A játék mint rítus. A foci népszerű. Nem véletlenül. Nagyrészt, mert harci játék. Két csapat küzd, mint az ősi mítoszokban. Győz, aki éppen akkor jobb. Szentül pillanat, alkalom – amennyiben a szent eseményt tágan, mint sűrített időt, mint az emberlét alapviszonyának, alaptettének leképezőjét nézzük. Pályát épít az ember, harcteret kerít. Az elkerített területre megérkeznek a szurkolók is. A szurkolók nem olyanok, mint egy színdarab nézői. A szurkolók az egyik csapathoz tartoznak, egységet alkot játékos és szurkolótábor. Ha győz a csapat, „mi győztünk”, ha veszít, „mi veszítettünk”. De fordítva is igaz: a csapat, a játékosok egy nagyobb közösséget képviselnek, általuk a nagyobb közösség nyer vagy veszít.

Elkeríteni, külön teret alkotni, ahol sajátos szabályok érvényesülnek – az emberi lét alaptette. Az ember kertet, pályát kerítő lény, ahol más szabályok szerint játszik, mint a természet. Ettől érzi embernek magát. A szabályok szentek, aki megsérti, büntetést kap, súlyos esetben kizárják a játékból. A szabályok megsértése a játzó közösség megsértésével egyenlő. Ez bűn. A következmény üzenete egyértelmű: „távozz körünkől – szent kör ez! –, veled nem lehet játszani”. A focit játsszák, mint a zenét. (Zongorán Murray Perahia Chopint játszik, miközben ezt írom.) A pályán ikonok, félistenek, héroszok: Ronaldo, Messi, Neymar. Most ők. Tegnap, holnap mások. Kellenek az ikonok, a félistenek, a héroszok, mert vonzák a lelket. A lelkek rajongani vágnak, s ha rajonganak, érzelmileg kötöztek, horog a szívükben, s a kötél húzza őket. Kihúzza a pályára focizni vagy szurkolni. A szent, elkerített térbe, ahol a létért való küzdelem nem hús-vér valóság, csak játék, csak jelkép, csak befelé fordított tükör, csak kút mélyén csillagcsillogás.

Le akarjuk győzni az ellenfelet. Ezen a ponton a foci sport, azaz versengés. Mert a sport lényege a „ki a jobb? mérkőzzünk meg! döntsük el!”. Ám a játék lényege nem a versengés, hanem az emberi alapgesztus – a természeti lényből kultúrlénnyé válás – jelképes megisméltése. A foci mint játék, rítus. Lényegtükrözés. A lényeg az emberré küzdés, önmagunk emberré harcolásának újrajátszása. A lényegi drámai történést és tettet ezáltal szemlélhetővé tesszük. Mindez a lélek rejtett világának tudattalan önkifejezése. Muszáj kifejezni, hogy emberként kultúrát teremtő lények vagyunk, mert a létért folyó, örvénylő természeti harc ezt minduntalan elnyeli. Az embernek nap mint nap meg kell küzdenie azért a lényformáért, akivé őt a természet szülte, és egyben akivé önmagát alkotta. Bizonytalan, kétes létstátuszú élőlény vagyunk. Kettősségünk lényegi: benne is vagyunk az élet kegyetlen harcában, el is kerítjük magunkat. Születünk és önteremtünk. A gól, a győzelem, a felülkerekedés az ellenfelén a foci célja. A kegyetlen és sivár „vagy te, vagy én” – minden élet mélyén ásitó örületes unalom. Kettes számrendszer. Sötét-világos. Mechanizáló kattogás. Ám a cél, a gól, a győzelem nem azonos a foci, a játék, a közösségi rítus értelmével.

A foci értelme jóval sokrétűbb. A foci mint közös játék értelme, hogy lehetőségeket teremt a lélek számára. Megtanulhat győzni is, amire annyira vágyik, és megtanulhatja elviselni a vereséget. Ha akarja. Ha akar tanulni, és egyben

bölcsebbé is válni. Tanulni, fejlődni nem kötelező. Lehetőség, esély. Megtanulhatja a lélek, hogy a győzelmet nem adják ingyen, s épp ez a jó. A kísértés a könnyű és gyors győzelem akarása. A győzelem mögött mások számára láthatatlan mennyiségű és minőségű munka lapul. Egy pálya elkerítése, megalkotása munkát követel, akár egy kert elkerítése és megalkotása, akár az emberi társadalmi rend, a törvények megalkotása. A játék megalkotása is, mint kulturális tény, munkát követel. A munka tervszerűséget, aprólékos kidolgozást igényel. Az emberlét fenntartása, időről időre való kiküzdése harcot, versengést követel. A foci mint jelképesen értelmezhető játék mindazt követeli a résztvevőktől, amit bármely kultúra a tagjaitól. Emberi ez, túlon túl emberi: tervezünk, szabályokat alkotunk, szervezünk, ügyeskedünk, egymásra építünk műveleteket. Először fejben, aztán végrehajtásban, ha meg akarunk tanulni győzni.

Végre kell hajtani az emberré válás alaptettét a valóságban időről időre, különben az emberi lényforma természetivé válik és elvész, mert úgy nem versenyképes. S hogy ebben megerősödjünk, ebben ne használódjunk el: végre kell hajtani örömteli játék formájában is. Emberré kell válni. Minden győzelem ünnep. Nap mint nap, percről perce a visszasüllyedés kísértésében állunk.

A győzelemhez, mely a játék célja, de csak kis részben értelme, érzelmek is tapadnak. Győzni jó. Felülkerekedni jó. Felemelő érzés kultúrát alkotva a természet fölé kerekedni (kerek-edni). Ebben rejlik az emberi méltóság és büszkeség – ezt elvenni a legmegalázóbb, a legelgyengítőbb. Győzni jó, de mi legyen a legyőzöttel?

A foci játék, s e játék akár példázat is lehet az emberi alapmentalitásról, a normalitásról és a kísértésről. Normális nem megalázni az ellenfelet, hisz elég neki a vereség érzése, mely időleges érzelmi alávetettség. A játék vég nélküli megújulások módján örök, mint az élet. Emberi igény, hogy ilyen legyen. A focihoz két csapat kell. Kell a másik fél! Kell a vesztes kedvének feltámadása, ez a győztes érdeke is! Ha egy egység vagyunk, osztódnunk kell, hogy játszassunk. Osztódni, kettéválni, az élet alaptörténete. A DNS-spirál kettéválik, meghasad. Így lesz belőle Élet, mely terjeszkedik, mely kialakítja az életgyárat, mely a szervesetlenné szervezővé alakítja.

A foci legfőbb értelme, hogy fenn akar maradni. Mint minden lényformája az életnek. Ez is jel. Azért olyan, amilyen, mert így tud fennmaradni. A fennmaradás ára, mint az életben mindig, az, hogy terjeszkedni akar, és képes ellenállni mások hasonló igényének. Az élet pályáján csak az maradhat fenn, ami szüntelen tágítani próbálja terét. Minden mást eltaposnak idővel. Mindenre igaz ez. A focira is. Ha nem lenne benne ez az expanzió, akkor más sportok, melyekben viszont megvan, elnyomnák. A foci népszerű. Játékosok, szakemberek, újságírók, rajongók és üzletemberek egyaránt sokat tesznek azért, hogy így legyen. De a foci önmagán belül is hordoz növekedési vonást: ez a versengés maga, a sport. Nem elég legyőzni egy ellenfelet, a lélek – mint az élet kifejeződése – tovább akar lépni a következő ellenfélhez, és vele is meg akar mérkőzni. A bajnokság egy nagyobb terület uralásáért folyik. A nagyobb terület bajnoka hasonló, mint egy nagyobb terület hatalmassága. Uralkodik, ameddig bírja. Uralma nem stabil, évről évre meg kell küzdenie érte. Lehetetlen örökké a csúcson lenni, a csúcson elhasználni mindenkit, aki odakerül. A csúcson állva nincs följebb. A „nincs följebb” kényelmessé tesz. Szükség van ellenfélre, ver-

senytársra, sportra, hogy a lelkekből – az élet egységeiből – kijöjjön a legtöbb. A többet és többet akarás az élet kényszerű vonása, így emberi vonás is, de az ember mint csúcson levő lény szíve szerint meg is állapodna. Ki is szállna. Elég lenne már neki csak a játék. Inkább már a játékba, a sportba fektetné evolúciós, egyre följebb és följebb hajszólo ösztönét, létmélyi öszökéjét, a terjeszkedési kényszert. Az életben, a realitásban megállapodna. E kettősség emberi, túlon túl emberi. Hajszólozni is, megállapodni is.

A minőség. Legfontosabb a jó játék. A színvonal. És ha Isten – a sors, az univerzum, a szerencse, bár ez utóbbi a legkevésbé – is úgy akarja, a jó játék jutalmaként megízlelhetjük a győzelmet. A győzelem mámorát a lefújásnál, csendesülő, örömteli utóhatását a következő napokban. Megélhetjük a veszteséssel való együttérzést is – mely emberré formáló alapérzelem. Ámde az irigységet, az utálatot, sőt a gyűlöletet is – tudatosíthatjuk az emberi kifinomultság árnyékos oldalát. A győzelem nem egyértelműen kellemes érzés. Összetett. Azért a jó játék a legfontosabb a fociban, mert egyértelműen jó. Akkor is megadathat, ha a csapat nem nyer. A legfőbb jó: a minőség itt is, mint bárhol.

Gyerekkorom kedvenc játéka a labda utáni rohangászás volt. Aztán jöttek az egyetemi évek, a munka és pénzkereset, a művészi hivatás, a gyermeknevelés gondja... Elfeledtem a labdakergetést. Ám amikor gyermekeim elérték a 4-5 éves kort, lassan-lassan minden újraébredt. Rájöttem, mekkora élvezet egy gömbölyűre felfújt bőrdarabot passzolgatni saját gyermekeimmel. Számos jelentős hozadéka volt: foglalkoztam velük, fejlődött a mozgáskoordinációjuk, az enyém is, mozogtam, levegőn voltam. „Ha ügyesek lesznek, több sikerélményük akad, ha tehetségesek, akkor hozzájárulok az előrébb jutásukhoz” – gondoltam magamban. Poénkodni lehetett játék közben, beszélni erről-arról, megélni közösen ezt-azt, győzelmet, vereséget. Láttam őket különféle élethelyzetekben... A futball iránti szeretetem, miközben gyermekeimmel játszottam a téren, „szenvedélyes szerelemmé” érett.

A foci kemény játék. Sokirányú koncentrációt követel. Figyelni kell a labdát, az ellenfél játékosait, a mozgásirányokat, a várható eseményeket, figyelni kell a társakat, állandóan számolni, hogy ugyanannyian vagy eggyel (de legfeljebb csak eggyel) többen legyünk hátul, mint a támadó fél, hogy akkor adjuk a passzt, amikor épp tisztán átveheti a társ, hogy mindig lehessen nekünk passzolni... A figyelem, a koncentráció szögel bele a jelenbe, az itt-be.

A focicsapat, mint minden csapat, heterogén. Akkor jó, ha egyéniségekből áll. Az egyéniségek erősek, erejüket átadják a köznek, egymásból is táplálkoznak. Van, aki jó szervező – megtalálhatja a posztját. Van, aki gyors, és imád túljárni mások eszén – létezik ilyen poszt. Van, aki intelligens, látja, érzi, mi lesz a következő másodpercekben, és úgy helyezkedik – kulcsfontosságú, felelős szerep. Van, aki higgadt és precíz, kivárja a megfelelő pillanatot – lelke lehet a csapatnak. Van, aki kétszer annyit dolgozik, bír, mint más – húzóerő, holtpontra túllendítő erő az ilyen. Van, aki határozott, kemény, ellenmondást nem tűrő – tiszteletet parancsol magának és csapatának. Van, aki univerzális. És van olyan is, aki egy dologban nagyon jó, minden másban halovány. Megszervezni egy csapatot, hogy mindenki a helyére kerüljön – ez hosszadalmas, aprólékos feladat, már-már művészi.

A szerelem. Épp azért szerelmesedtem e játékba, mert gyermekeimmel 4-5 éves koruk óta focizom. Felrémlt saját gyerekkorom, nem tagadom, éreztem a veszélyt, mely köztudott: az apa saját gyermekébe vetíti ki nem élt ambícióit. Lelkesedtem, lelkesítettem, de a határon megálltam. Ami nem akaródzott, végül is nem erőltettem. Idő telvén, gyermekeim ügyesedtek, mozdulataik pontosabbá, hatékonyabbá, harmonikusabbá, ötletesebbé váltak. „Hoppá – gondoltam –, építkezés ez is, mozdulatművelés, kifinomodás, kultúrálódás, azaz emberiesedés. Nincs lényegi különbség egyéb művészek, művészetek és a foci között!”, gondoltam akkor, és gondolom egyre szilárdabban ma is. Tartalmasabb tud lenni a művészet, de nem oly sokkal, mint korábban gondoltam, és mint azt ma is sokan gondolják. Észlelni ott az alkotást és kifejezést, ahol nem várnád, ez várt rám, amikor fociedzőként kezdtem tevékenykedni 2009-től.

Az ember jó esetben szerelmes a feleségébe (ezért vette feleségül), jó esetben e nő azonos gyermeke(i) édesanyjával, s a szerelem e körben hatványozódik. Jó esetben, nem automatikusan. Minden keretet (szimbolikus kertet) művelni kell ahhoz, hogy szépségét kibontsa. A művelés folytonos tevékenység, karbantartás, ápolás, csiszolás, metszegetés, gyomlálás és öntözgetés. Figyelem a nagyobb egységre és az apróbb részletekre. A szerelem a Pálya, a Játék, a Csapatfejlődés, a Taktikák és Mozgások szerelmévé is válik, mely a bennem levő szenvedély kifejezése és világba formálása, ha tanítom a focit. Közhely, hogy az alkotó embernek – akármit alkot – az alkotásai a gyermekei. Miképpen tényleges gyermekei is alkotásai.

Valaki egyszer megjegyezte, úgy beszélek a fociról, mintha szerelmes lennék belé. Igen!, vágtam rá. Ki a fociba, ki másba. Nemrég pedagógusokat hallgattam beszélgetni – ők a gyermeki lélek tanításába, nevelgetésébe szerelmesek. Ez így igen szép! Hadd bontakozzon a szerelmes kertészen a szerelem, és hadd bontakozzon mindaz, ami bontakozhat szerető, gondos, aprólékos, nagyot merő keze munkája nyomán! Mindenek alapja a szerelem. És a kérdés Nagy Lászlótól, hogy „ki viszi át?” Ki veszi át? Ki adja át? Ki őrzi meg? Ki bontja tovább? Ki formálja általa kertjeit? Ki sugározza áldásait? Ki lesz membránja tünékeny szépségének?

Egyszer csak virágba borul valami, hosszú ideig semmi, ám egyszer csak kibukkan az ágból, beérik a gyümölcs, beépül a tanítás, ha nem is mindenkibe, ha nem is egyenlő mértékben. Egyik edzésemen az egyik fiú oly jó játékot mutatott, oly ugrásszerű változást sejtetett... Reméltem, bizakodtam, maradandó lesz. Mitől? Mért most? Lehetetlen megmondani. Ám az is lehet, múló hullámhegyről van szó. Az volt. Kinek-kinek saját útja, saját tempója, saját fejlődésgörbéje van. Mint az életben mindenhol. Ehhez támogató társ az edző, a tanár, a művész – jó esetben.

Görög Dániel

Miért a foci a legjobb sport a világon?

A foci népszerűsége. Több emberrel beszélgettem mostanában arról, így foci-Eb és olimpia kapcsán, hogy minek köszönhető a foci kiemelt népszerűsége, a társadalomra gyakorolt óriási hatása; miért lehet, és vajon megérdemelt-e, hogy a magyar focisták 16 közé jutását az Európa-bajnokságon tízezrek ünnepelték hajnalig, míg az olimpián elért első helyeket, akár bődületes világcsúccsal elért első helyeket gratulációval és Facebook-posztok százaival, de alapvetően mégis patetikus népünnepélyek nélkül vesszük tudomásul.

Előre le szeretném szögezni, hogy ezen szöveg írója megrögzött focidrukker, szubjektív érdeklődésében a foci előbbrevaló minden más sportnál, sőt az összesnél együttesen, hiszen a foci-Eb jobban érdekelte az olimpiánál. Ennél is fontosabb feljegyezni, hogy nem szándékom az egyik sportot a másik rovására népszerűsíteni, alapvetően mindegyik érdekes, mindegyikben szívből lehet szurkolni a magyar (vagy bármilyen) versenyzőknek. A foci kiemelt helyének létét és annak okait kívánom tárgyalni.

A foci a legnépszerűbb sport, Magyarországon is, a világon is. Ez eddig könnyen adatolható. A sajtóban elég gyakran jelennek meg cikkek kihasználatlan, ürességtől kongó stadionokról és az NB I. folyamatosan eső, évente újabb negatív rekordot elérő nézettségi adatairól. Azonban ezek az ürességtől kongó stadionok és negatív rekordok is kétezer-ötszáz körüli át-

lagnézőszámot jelentenek. Figyelem, ez nem a kiemelt fontosságú meccsek átlagnézőszáma, hanem a hétről hétre ismétlődő közhelyes bajnokiké! Nincs kezemben statisztika arról, hogy az olimpiai sikersportágaink, mint például az úszás vagy vívás, hazai bajnoki döntőinek mennyi a nézőszáma, de azt hiszem, nem sokkal több, mint a versenyzők családtagjainak és pár már vagy még éppen nem versenyző sportolónak az összlétszáma. Néhány kiemelt focimeccs (mint a kupadöntők, a válogatott meccsek vagy a Fradi-Újpest) akár húszezres tömeget is bevonzhat, és a válogatott is produkál évi átlag egy olyan meccset, amelyre száz-ezer jegyigénylés érkezik. A foci magyarországi népszerűsége tehát minden jel ellenére az Eb előtt is létezett, és más sportág nem versenyezhet vele. A riválisnak jelölhető kézilabda vagy vízilabda különösen fontos válogatott meccseken képes lehet ötezer körüli szurkolót rávenni a jegy megvételére; hogy azonos fontosságú focimeccsre hány jegyet lehetne eladni, azt igazából csak becsülni lehet, mert akkora stadion, amekkorába a 2015. szeptemberi, Románia elleni (továbbjutásról nem döntő!) Eb-selejtező után érdeklődő összes szurkoló elfért volna, nincs, nem is volt, és nem is lesz. A focin kívül pedig nemcsak más sport nem, hanem az égvilágon semmi nem tudna rávenni egyszerre 20-30 000 magyar embert arra, hogy önként megszervezzék és kifizessék egy franciaországi túrát az öt számjegyű meccselépővel.

A foci hazai népszerűsége egy világméretű jelenség része. Vannak olyan országok, ahol nem a foci a legnépszerűbb sport, de ez a kuriózum. Olyan sportszurkolót pedig, akit ne érdekelne a foci, ne követné, nehéz elképzelni. A foci világméretű jelenség, olyan nyelv, amelyet a világon bárki bárhol megérthet.

Minderről talán nem is kellene írni, de a világszintű népszerűség azt is jelenti, hogy egy kicsit minden sportkedvelő focista akar lenni. Lehet olimpiát nyerni olyan sportágakban, melyeket Közép-Európa néhány félperifériás országa vesz komolyan, itthon nagyokat örülünk neki, hogy van egy ilyen sportág, de azért azt is tudjuk, hogy erről a győzelemről nemzetközi szinten kevés szó fog esni. Lehet olimpiát nyerni olyan sportágakban, melyeket a világ összes országában úz néhány félprofi játékos, örülünk neki, aztán négy évig újra elfelejtjük, hogy létezik egyáltalán a sportág. Egyáltalán, hamis eredményre vezet, ha olyan sportág eredményét kellene összehasonlítani a világon tízmilliók, itthon is hetente tízezrek által űzött focival, amelyek sportág világszinten nem létezik, és azért vagyunk ott a legjobbak között, mert rajtunk kívül kevés más nemzet veszi komolyan, vagy világszinten kevesen űzik profiként.

Csapat sportok kontra egyéni sportok. Először is, egy csapatos labdajáték mindig előnyben lesz egy egyéni sportághoz képest. Az egyéni sportágak nagy része, mint például az úzás vagy a futás, egészen egysíkú, egyetlen képesség tekintetében méri össze tudásukat a versenyzők, különböző taktikai variációs lehetőségek, döntéshozatal, agymunka nélkül. Akinek egy kicsivel keményebbek az

izmai, az nyer. Ehhez gratulálni lehet, de izgulni nem.

A tipikus egyéni sportokban tehát véges számú (sőt kevés!) képességre van szükség, és egyetlen mozdulatot ismételtet a versenyző, annak az egy mozdulatnak a gyorsasága, erőteljesége a döntő. Aztán két út van, vagy olyan mozdulatról van szó, amelyet igazából bármelyik néző is képes lenne végrehajtani, persze kisebb erővel és precizitással, mint a futás esetében; vagy megérthetetlen és életszerűtlen, mint például a rúdugrás.

A csapatos labdajátékokban a játékosok folytonos döntési helyzetben vannak, a játékidő minden pillanatában több lehetséges irány közül választhatnak. Az irány szó szerint és metaforikusan is értendő, hiszen egy játékos eldöntheti, merre fut, de azt is, fut-e egyáltalán, vagy más megoldást választ (passz, lövés, csel stb.). Labdajátékokban tehát mindig van annyi kiszámíthatatlanság, hogy a sportoló következő mozdulata nem jósolható meg biztosan, illetve sokkal inkább választhat a sportoló meglepő, a néző által nem várt és leutánozni nem feltétlen tudott mozdulatot.

A párharc és a belőle fakadó jellemzők a focin kívüli labdajátékokban. A labdajátékok egyik döntő eleme a párharc. Két játékos, két külön csapatból; egyiknél van a labda, őt nevezzük támadónak, a másíknál nincs labda, de meg akarja szerezni azt. A párharcot a támadó nyeri, ha sikerül a védőn túljutnia és elvinnie a labdát a megvédeni kívánt területre. A védő nyer, ha sikerül megszereznie a labdát. Ha a támadó megtartja a labdát, de nem jut túl a védőn, az patthelyzet.

Mit tud tenni a foci riválisainak tartott sportágakban a támadó és a

védő? Kézilabdában és kosárlabdában a védőnek nincs esélye megszerezni a labdát, amelyet a támadó a kezében tartva visz el mellette – a védőnek annyi lehetősége van, hogy testével elzárja a támadó útját, amit aztán a bíró lefúj feltartásnak. De a védő labdaszerzésére gyakorlatilag nincs esély. A csapatszintű védekezés egyetlen esélye, hogy a játékosok testükből falat építenek a megvédeni kívánt terület elé, olyan szorosan állva egymás mellett, hogy közöttük ne futhasson át a támadó anélkül, hogy valamelyiküket meg ne lökje, mert akkor kontrált és szabaddobás kifelé.

A vízilabdában még súlyosabb a helyzet, hiszen a védőnek itt sincs esélye megszerezni a labdát a támadó kezéből, viszont a támadónak sincs esélye túljutni a védőn. Ahhoz ugyanis, hogy a védőtől karnyújtásnyi távolságon kívülről körbeússza őt, és elérjen odáig, hogy már a másik irányban legyen karnyújtásnyi távolságra a védőtől, 3-4 másodperc kellene, olyan csel pedig nincs, amivel 3-4 másodpercre el lehet vonni a védő figyelmét. A vízilabdában tehát alapvetően minden párharc patthelyzet, egyik oldal sem győzheti le a másikat. Egyetlen út van a játékosok előtt: az ellenfélén keresztül kell elvinni/megszerezni a labdát, ennek módszere a folyamatos birkózás, ami miatt szinte bármelyik párharcban le lehetne fújni mindkét felet szabálytalannak, a bíró kénye-kedve szerint, amit ha megtesz a bíró, akkor egy szétfütyült, élvezhetetlen szabaddobás-sorozatot kapunk meccs helyett; ha nem, gruppen-pankrációt, ahol a labda már mellékes. Egyáltalán nem véletlen tehát a vízilabda nemzetközi szinten vett alacsony népszerűsége.

A fociban viszont a labda megjátszható méretű, és nem a támadó

játékos jól kontrollált tenyerében van, hanem a lába előtt, ahová a védőnek megfelelő ütemben belépve lehet esélye megszerezni azt. Ugyanakkor a támadónak is van esélye olyan cselrel megtéveszteni ellenfelét, hogy azalatt befuthasson mögé.

A párharcok önmagukban is érdekesek és látványosak, ha nem ismert előre a kimenetel, még izgalmasak is; de a fentebb leírtak miatt a játékok alapvető taktikáját is meghatározzák. Mivel kézilabdában, vízilabdában és kosárlabdában a védőnek nincs esélye megszerezni a labdát, a védekező csapat nem a labdaszerzésre koncentrálna, hanem az ellenfél pontszerzési kísérleteinek blokkolására. A védekező csapat tehát betömörül a saját kapuja/palánkja elé, hogy amikor a támadó megérkezik, legyen előtte valaki, akiben a lövés elakadhat. Akció után fordulás, és az előbb támadó csapat tömörül vissza saját kapuja/palánkja elé. A pálya középső harmadában semmi érdekfeszítő nem történik, csak periodikusan ismétlődően keresztülrohan az összes mezőnyjátékos.

A labdaszerzés lehetetlensége miatt a védekező csapat célja nem lehet az akció úgymond kivédekezése, azaz annak elérése, hogy a támadó csapat ne jusson el lövésig, hiszen ezt nem lehet elérni. A védekező csapat mezőnyjátékosai annyit érhetnek el, hogy a pontszerzési kísérlet kicsit távolabbról történjen. Kézilabdában sikertelen védekezés esetén hat méterről, sikeres védekezés esetén nyolc méterről. És mivel egy jó játékos kézilabdában nyolc méterről, vízilabdában a hátsó sorból is tud olyat dobni, amit a kapus nem védhet, a védekezésbe vetett energiák nem térülhetnek meg.

A támadó taktikák is rosszul mutatnak az olyan sportágakban, ahol a védekező csapat nem szerezhet lab-

dát. Mivel a hátsó sorból (átlövésből, hatoson kívülről, falon kívülről stb.) is jó eséllyel lehet pontot szerezni, nem feltétlen kell megpróbálni bejutni a védők mögé. A támadásépítés innentől csak sikeres lehet, hiszen minden egyes akció eljut a lövésig, ha más-hogy nem, akkor a falon kívülről. Az akciók ezért végtelenül egyhangúak: a támadó csapat körbeállja a védő csapat falát, néhányszor körbepaszszolják, keresvén a rést, aztán ellövik a labdát a fal fölött. A támadó csapat taktikája jobbára kimerül annyiban, hogy az előzetesen ismert helyen álló játékosok milyen sorrendben adják át egymásnak a labdát.

És ha a védőkből álló falon kívülről is lehet pontot szerezni, akkor nem kell minden posztra azonos képességű játékos. A mezőnyjátékosok nagy részétől elég lehet annyi, hogy paszszolni tudjon, az akció végén pedig adják oda annak az egynek, aki löni/dobni tud, ő majd befejezi. Elképzelhető tehát olyan csapat, ahol az $n-1$ átlagos játékost az egyetlen igazán jól lövő játékos (nevezzük Radulovics Bojanának vagy Perez Károlynak) elviszi a vb-döntőig, hiszen neki adják a labdát még a védekező falon kívül, ahol még nem támadják őt meg, és ahonnan ő úgyis belövi.

Ha lövés van, márpedig ha a védő nem szerezhethet labdát, akkor biztosan lesz lövés, akkor már csak két emberen múlik a lövés sikere, a gól vagy nemgól eldöntése: a lövő játékoson és a kapuson (már persze ha van kapus, mert kosárlabdában nincs, tehát aki felpályáról eltalálja a gyűrűt, az más képességek nélkül is szerezhethet végtelen pontot). És ha annyi lövés van, ahány akció, az felértékeli a kapust, hiszen ő az az ember a védekező csapat részéről, aki tényleg meg tudja gátolni a gólt. Ez viszont oda vezet, hogy

a kapus lesz a legfontosabb ember a csapatban. Ha egy kézilabdakapus 50 lövést kap egy meccsen, akkor a védési statisztikájában 5% eltérés 2-3 gólt jelent, körülbelül annyit, amekkora különbség szokott lenni a győztes és a vesztes között.

Ugye hány olyan hírt hallottunk már, hogy „a vízilabda-válogatott parádés játékkal 10-8-ra megverte Szerbiát” – aztán a meccs statisztikái között ott van apró betűvel, hogy a két csapat ugyanannyiszor dobott kapura, a „parádés játék” annyit jelent, hogy a két egyformán teljesítő csapat közül az egyiknek a kapusa jobb napot fogott ki. Persze a kapus a csapat része, az ő teljesítménye is kell ahhoz, hogy kerek legyen minden, de unalmas lesz az a csapatsport, ahol egy emberen múlik minden.

A párharc és taktika a fociban.

Mit tud ezzel szemben a foci? Elsősorban azt, hogy meg kell dolgozni a gólhelyzetért. Amikor két szemben álló játékos párharcba lép, még nem lehet tudni, melyikük fog győzni. Amikor egy akció elindul, nem lehet tudni, eljut-e a lövésig. Mivel elég sok mezőnyjátékos van a pályán, egy védő átjátszása nem jelent feltétlen gólhelyzetet, mert még mindig lehet biztosító ember, aki ugyanúgy megszerezheti a labdát a támadók elől. Emiatt mindig van egy spontaneitás, hiszen egy játékhelyzet sikeres megoldása után nem rögtön a kapura lövés jön, hanem a következő ellenfél és a következő játékhelyzet. Amikor egy akció elindul, a támadó csapat több forgatókönyv közül választhat, milyen úton kíván gólhelyzetet teremteni, illetve ha van is előre begyakorolt figura, az csak a szituációban dőlhet el, ki melyik pozíciót foglalja el. Azt tehát még a támadó játékosok sem

tudják az akció kezdetekor, ki fog lövéssel próbálkozni, az egy jó játékosra való kijátszásnak nagyon korlátozott lehetőségei vannak. Az egyemberes csapatok csak részsikereket érhetnek el, célszerű azonos képességű játékosokat szerepeltetni.

Egy focikapus átlagosan 5-8 lövést kap egy meccsen, hosszú távon számolva, a kapura tartó lövések kb. 75%-át védik a kapusok. A lövésszám kevesebb, a védési arány magasabb, mint más labdajátékokban. Ez csökkenti a kapus jelentőségét, ritkábbá teszi azt, hogy egy kapus meccset nyerjen a csapatnak. Az egyemberes csapat tehát ezúton is megvalósíthatatlan; illetve a kapura lövési hatékonyság abszolutizálása helyett a helyzetek kidolgozása lesz a fontos: nem az a csapat nyer, amelyik jobb arányban lövi be a helyzeteit (vagy a másik oldalról: akinek a kapusa jobb arányban véd), hanem az, amelyik több helyzetet dolgoz ki. Ahhoz pedig ügyesnek és kreatívnak kell lenni.

A taktikai lehetőségek és az egy játékosra eső szerepek változékonysága miatt előnyös, ha az egyes játékosok sokféle képességgel rendelkeznek, sokféle feladat megoldására képesek. Egy focistának nem elég, ha futni tud, mint egy egysíkú atléta, és nem elég, ha nyolc méterről izomból gólt tud szerezni, mint egy átlövő a kézilabdában, hanem sokféle helyzetben kell helytállnia mind a döntéshozatal, mind a megvalósítás terén, akkor is, ha sem a futás, sem a góllövési kísérlet nem opció.

A védekező csapat akár a másik csapat térfelén is kísérletet tehet a labda megszerzésére, így a labda és a mezőnyjátékosok a pálya egész területét bejárják, bárhol felbukkanhatnak. A védekező csapat sem falként viselkedik (a szabadrúgást kivéve),

hanem sok futással és helyezkedéssel folyamatosan, pihenő nélkül próbálja megszerezni a labdát. A játékosok a labdát a helyzettől függően járathatják bármelyik szélén vagy középen, többféle magasságban. Összességében, egy akció végtelen variációt rejt magában, hiszen a labdát birtokló játékos mindig választhat a passz, a cselezés és a labdavezetéses futás közül. De mivel kilenc mezőnyjátékosal játszik egy csapatban, elméletileg kilencféle passzolási lehetőség létezik – ugyanez a szám kézilabdában és vízilabdában öt, kosárlabdában és jégkorongban négy.

A jégkorong. Az Európában népszerű labdajátékok között van még egy, amelyikben a védőnek és a támadónak is van esélye párharcot nyerni, emiatt a taktikai lehetőségek sokféleségében a focihoz hasonlít. Ez pedig a jégkorong. Élvezeti értékéből azonban sokat levon, hogy a korong láthatatlanul kicsi; tömegsportként pedig azért nehéz megvalósítani, mert komoly és költséges infrastruktúraigénye van, akkora sima jégfelület kell hozzá, amelyet fenntartani csak nagy klubok tudnak. Szemben ugye a foci kiskerti változatával, ahol egy labda kell, és négy vizes flakon, mely utóbbi helyettesíthető két garázsajtóval.

A gól. A gól a labdajátékok sava-borsa, amiért kijárnak a szurkolók meccsre, aminek örülni lehet. Vagy mégsem? Fociban meccsenként átlag 2-3 gól esik (gyakorik a gól nélküli meccsek!), jégkorongban 4-8, vízilabdában 15-20, kézilabdában 50-60, kosárlabdában akár 200 pont is öszszejezhető.

Úgy tűnik, a szurkoló mégis a kevés örömet szereti a sok helyett. A sok gól leértékeli azt az ünnepet,

amit egyetlen gól jelent. A fociszurkoló nem tudja a meccs előtt, hogy fog-e csapata gólt szerezni. Ha igen, az így meglepetés, aminek örülni lehet. A kézilabda-szurkoló tudhatja, hogy csapata legalább 15-20 gólt fog szerezni. A gólok így penzumszerűek, ráadásul egy gól még keveset jelent, hiszen a meccs megnyeréséhez a játékidő elejétől végéig folyamatosan kell lőni a gólokat. Ahol gyakran esik gól, ott egy gól nem bizonyítéka annak, hogy jól játszik a csapat, hiszen a közepes csapatnak is van gólja, csak kicsit ritkábban; és egy gól kevésbé bizonyos arra, hogy a csapat megnyeri a meccset. Néha még örülni sincs idő, mert néhány másodperccel a saját csapat gólja után már az ellenfél szerez gólt.

A gólok alacsony száma a fociban azt is jelenti, hogy néha kijöhet a lépés a kisebb-esélytelenebb csapatnak is. Hiszen sokgólos sportágban, ahol tízes csomagokban potyognak a gólok, idővel úgyis kijön a tudáskülönbség, mert nem lehet, hogy sorozatosan jöjjön össze a kicsinek az a plusz(szerencse?), ami gólhoz segítette őket. A fociban igenis a kisebb csapat rúghat egy gólt, a többit meg kivédekezi, és nyerhet 1-0-ra.

Saját becslés alapján, ha azonos ligában szereplő élcsapat játszik az utolsók egyikével, akkor az alacsony

gólátlagú fociban 80:20 az esély az erősebb javára; magas gólátlagú vízilabdában vagy kézilabdában 95:5; vagyis sokkal ritkább a meglepetés-eredmény. A fociban egy meccset mindig megnyerhet a kicsi, és mivel soha nem lehet tudni, melyik az az egy meccs, minden meccsben van egy kis kiszámíthatatlanság, ami miatt aztán az erős csapat szurkolója is örülhet a kicsi elleni győzelemnek, hiszen nem lehetett előre tudni.

Szemben az olyan sportokkal, ahol a kezdő sípszónál lehet tudni a kimenetelt. Van a saját csapat és az ellenfél, van egy kicsi, és van egy nagy, vagy van két egyenlő – eddig könnyű felismerni. Ez után viszont egy előre nem megjósolható, ám tipizálható forgatókönyv fog megvalósulni. Például: „Dávid legyőzi Góliátot”; „Mecibálták az alvó oroszán bajsztát, aki aztán felébredt és rendet rakott”; „A munka elnyeri jutalmát, a hanyagság büntetését”; „Óriás születik”; „Nagy csata, melyben mindenki győzelmet érdemelt volna”; „Az erős mindent besöpört”; „Visszatért/felébredt a már halottnak hitt hős”; stb. Csupa olyan forgatókönyv, amit már ismerünk, a foci révén azonban újra átélhetőek, akinek van szerencséje kötődni egy csapathoz, annak számára úgy, mintha ő is részese lenne a Nagy Történetnek.